សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច
Université Royale de Droit et des Sciences Economique
Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

តួនាទីសារការីនៅក្នុងលិខិតមតកសាសន៍

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៩ ដល់ថ្ងៃទី១៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៩

ស្រាវជ្រាវដោយ
និស្សិតឈ្មោះ **ឡុច ម៉ាលី**
ពៅ រស្មី

សាស្រ្តាចារ្យណែនាំ
លោក **គង់ សុភ័ក្រ្ត**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្រ្ត**
ជំនាន់ទី ១៩

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៥
ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០១៩

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំឈ្មោះ **ឡុច ប៉ាលី** និងឈ្មោះ **ពៅ រស្មី** ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ ផ្នែកនីតិសាស្ត្រ ជំនាន់ទី១៩ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងឆ្នាំសិក្សា ២០១៨-២០១៩។

សូមសម្ដែងនូវការវេចិត្តគោរពដឹងគុណដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ជាអនេកប្បការជូនចំពោះ៖

- **លោកឪពុក៖ ចាន់ ថាវី និង អ្នកម្ដាយ៖ សៅ ពៅ**
- **លោកឪពុក៖ ពៅ ពឿន និង អ្នកម្ដាយ៖ សាន គីមឈាង**

ដែលបានផ្ដល់កំណើត និងបានខិតខំពុះពារគ្រប់ឧបសគ្គក្នុងការចិញ្ចឹមបីបាច់ ថែរក្សា អប់រំ ទូន្មានប្រៀនប្រដៅ និងបានផ្គត់ផ្គង់កូនគ្រប់សព្វបែបយ៉ាងទាំងសម្ភារសម្រាប់ប្រើប្រាស់រៀនសូត្រ និងស្មារតីដល់កូន ជាពិសេសលោកទាំងទ្វេបានខិតខំជំរុញឱ្យកូនបានសិក្សារៀនសូត្ររហូតមកដល់បញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ។ គុណូបការៈដែលលោកទាំងទ្វេបានផ្ដល់ និងលះបង់នេះ វាជាវត្ថុដ៏មានតម្លៃបំផុតដែលមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន និងមិនអាចរកអ្វីមកប្រៀបផ្ទឹមពុំបានឡើយ។ ហើយគ្មានថ្ងៃណាដែលកូនបានតបស្នងសងគុណលោកវិញអស់ឡើយ។

យើងខ្ញុំសូមសម្ដែងនូវការដឹងគុណយ៉ាងជ្រាវជ្រៅផងដែរចំពោះ៖

- **ឯកឧត្ដម លុយ ចណ្ណា សាកលវិទ្យាធិការ និង ព្រមទាំង សាកលវិទ្យាធិការរង ព្រឹទ្ធបុរសរង សាស្ត្រាចារ្យ និងបុគ្គលិក** នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រ-សេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ដែលបានជួយតម្រង់ទិសដៅក្នុងការសិក្សារៀនសូត្ររហូត ដល់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ។

- ជាពិសេស **លោកសាស្ត្រាចារ្យ គង់ សុភ័ក្ត្រ** ដែលបានដឹកនាំ ចង្អុលបង្ហាញ និងសម្របសម្រួល ផ្ដល់ដំបូន្មាន និងអនុសាសន៍ល្អៗ ព្រមទាំងពន្យល់ពីវិធីសាស្ត្រក្នុងការស្រាវជ្រាវឯកសារ និងទិន្នន័យនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រធានបទខាងលើនេះ។ និងព្រមទាំងអរគុណយ៉ាងខ្លាំងបំផុត ចំពោះសិស្សសារការី ជំនាន់ទី២ បង **ម៉ៃ គីរត្ន** និង បង **ចំរើន** ដែលបានចូលរួមជាគំនិត និងបានផ្ដល់ជាមតិយោបល់ក្នុងសារណានេះផងដែរ ។

ជាចុងបញ្ចប់ យើងខ្ញុំសុំបួងសួងដល់វត្ថុស័ក្តិសិទ្ធិទាំងអស់ក្នុងលោក សូមជួយតាមថែរក្សាលោកទាំងអស់ឱ្យជួបប្រទះតែសេចក្ដីសុខ សុខភាពល្អ អាយុយឺនយូរ ដើម្បីបន្តដឹកនាំ និងផ្ដល់ចំណេះដឹងដល់កុលបុត្រកុលធីតាខ្មែរជំនាន់ក្រោយៗទៀត។

អារម្ភកថា

យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ គឺជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្រ្តឆ្នាំទី៤ ជំនាន់ទី ១៩ ដែលបានសិក្សានៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៥ រហូតដល់ឆ្នាំ ២០១៩។ បន្ទាប់ពីបានសិក្សាអស់រយៈពេល ៤ ឆ្នាំកន្លងមកនេះយើងបានទទួលនូវចំណេះដឹងជាច្រើន ពីសាស្រ្តាចារ្យទាំងឡាយ ដែលបានខិតខំប្រឹងប្រែងបង្ហាត់បង្រៀនយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ដល់យើងខ្ញុំ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃ និងវាស់ស្ទង់ទៅលើចំណេះដឹងរបស់ពួកយើងខ្ញុំដែលបានសិក្សាកន្លងមកក្នុងរយៈពេល ៤ឆ្នាំមកនេះ យើងខ្ញុំសូមលើកយកនូវប្រធានបទមួយដែលមានចំណងជើងថា "**តួនាទីសារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍**" មកធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវដើម្បីធ្វើជាសារណាក្នុងការបញ្ចប់ការសិក្សា ។

មូលហេតុដែលយើងខ្ញុំសម្រេចចិត្ត លើកយកប្រធានបទនេះមកសរសេរសារណា គឺដើម្បីឲ្យមិត្តនិស្សិត និងមិត្តអ្នកអានដែលមានបំណងធ្វើការស្វែងយល់អំពីមុខងារសារការី ដែលទាក់ទងនឹងតួនាទីរបស់សារការីក្នុងលិខិតមតសាសន៍នេះ ដោយសារតែសារការីមានការចាប់អារម្មណ៍ក្នុងរយៈពេលក្រោយមកនេះ ។ តាមរយៈស្នាដៃនៃសារណារបស់ពួកខ្ញុំនេះ យើងខ្ញុំសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថាអត្ថបទសារណាមួយនេះនឹងចូលរួមជាពិសេស ក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ និងជាជំនួយដល់ស្មារតីផ្នែកច្បាប់ និងសម្រាប់បុគ្គលទូទៅមិនចំពោះតែអ្នកច្បាប់ ជាពិសេសសម្រាប់ សិស្ស និស្សិតណា ចង់ដឹងនិងចង់សិក្សាខាងវិជ្ជាជីវសារការីជាដើម ។

ដោយសារតែពេលវេលាក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាមានរយៈពេលខ្លី ហើយម្យ៉ាងវិញទៀត ដោយសារតែចំណេះដឹងពួកយើងខ្ញុំនូវមានកម្រិត យើងខ្ញុំជឿជាក់ថា កំហុសដែលកើតមានឡើងដោយអចេតនាមួយចំនួន ដែលក្នុងនោះមានដូចជា កំហុសអក្ខរាវិរុទ្ធ ខ្លឹមសារអត្ថន័យ និងភាពខ្វះចន្លោះមិនគ្រប់ជ្រុងជ្រោយតាមខ្លឹមសារច្បាប់នឹងកើតមានក្នុងសារណានេះ ជាក់ជាពុំខាន ។ យើងខ្ញុំរីករាយទទួលនូវមតិរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាប័នា ដើម្បីកែលំអនូវកំហុសឆ្គងពីសំណាក់ លោក លោកស្រីសាស្រ្តាចារ្យ ក៏ដូចជា មិត្តនិស្សិតទាំងឡាយ ដើម្បីបំពេញនូវរាល់កំហុសឆ្គង និងចំណុចខ្វះខាតទាំងឡាយដោយក្តីសោមនស្សរីករាយ ដោយមេត្រីភាពព្រមទាំង សូមអរគុណ និង អរព្រះគុណ ។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

តួនាទីសារការីក្នុងការតាក់តែងមតកសាសន៍

១.១. ការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍ ៣

១.១.១.មតកសាសន៍ជាលិខិយថាភូត ៣

១.១.១.១. ការប្រឹក្សាយោបល់ ៤

១.១.១.២.ការតាក់តែង ៤

១.១.១.៣. ការចុះហត្ថលេខារបស់ម្ចាស់បណ្តាំ ៥

១.១.១.៤. ការចុះហត្ថលេខារបស់សាក្សី ៥

១.១.១.៥. ការចុះហត្ថលេខារបស់សារការី ៦

១.១.២.មតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ ៦

១.១.២.១. ការទទួលយកបណ្តាំរបស់សារការី ៧

១.១.២.២. ការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំ ៧

១.១.២.៣. ការចូលរួមពីសាក្សី ៧

១.១.២.២. ការចុះហត្ថលេខាលើលិខិតដោយសារការី ៨

១.១.៣.មតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជន ៨

១.២. អានុភាពនៃការតាក់តែង ៩

១.២.១. អានុភាពចំពោះលិខិតមតកសាសន៍ ៩

១.២.១.១. ការផ្តល់យថាភាព ៩

១.២.១.២. មានការគាំពារពីច្បាប់ ៩

១.២.២. ការកំណត់តម្លៃសេវា ១០

១.២.២.១. តាមការព្រមព្រៀង ១០

១.២.២.២. តាមទំហំមតកសាសន៍ ១០

១.៣. ការទទួលខុសត្រូវចំពោះលិខិតរបស់សារការីដែលបានតាក់តែង ១១
១.៣.១. ការរក្សាការសម្ងាត់ ១១
១.៣.២. ព្យសនកម្ម ១២

ជំពូកទី២

តួនាទីសារការីក្នុងការតម្កល់មតកសាសន៍

២.១ ការតម្កល់ និងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍ ១៣
២.១.១ ការតម្កល់ ១៣
២.១.១ ការរក្សាទុក ១៤
២.២ វិធីសាស្ត្រ និងការគ្រប់គ្រងឯកសារក្នុងការតម្កល់ ១៤
២.២.១. វិធីសាស្ត្រក្នុងការតម្កល់ ១៥
២.២.២. ការគ្រប់គ្រងឯកសារ ១៥
២.៣ ការប្រគល់ត្រឡប់ ១៧
២.៣.១ ការចេញសេចក្តីចម្លង ១៧
៣.២.២ ការរៀបចំបថតចម្លង ១៧
២.៤ ការកំណត់តម្លៃសេវារក្សាទុក ១៨
២.៤.១ តម្លៃតាមការព្រមព្រៀងក្នុងការរក្សាទុក ១៨
២.៤.២ តម្លៃតាមទំហំមតកសាសន៍ក្នុងការព្រមព្រៀង ១៩

ជំពូកទី៣

តួនាទីសារការីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

៣.១. ការចាប់ផ្តើមតួនាទីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ២០
៣.១.១. ការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម និងការយល់ព្រមកាន់កាប់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិ ២០
៣.១.១.១. ការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ២០
៣.១.១.២. ការយល់ព្រមកាន់កាប់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិ ២១
៣.១.២. ការបើក និងការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសសន៍ ២១
៣.១.២.១. ភាពចាំបាច់នៃការបើក និងការពិនិត្យបញ្ជាក់ ២១

៣.១.២.២. ភាពចាំបាច់នៃហេតុដែលត្រូវគោរពមុន ២២
៣.១.២.៣. លិខិតមតកសាសន៍ទទួលការពិនិត្យបញ្ជាក់ ២៣
៣.២. តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ២៣
៣.២.១. ការធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ២៣
៣.២.២. ការគ្រប់គ្រងមតិក ២៤
៣.២.៣. ការប្រតិបត្តិតាមខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ ២៥
៣.២.៤. ការជ្រើសតាំងបន្ត ២៥
៣.២.៥. សហប្រតិបត្តិ ២៦
៣.៣. សោហ៊ុយអ្នកប្រតិបត្តិ ២៦
៣.៣.១. កម្រៃរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ២៦
១.២.៣ សោហ៊ុយផ្សេងទៀតក្រៅពីកម្រៃរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ២៨
៣.៤. ការបញ្ចប់តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ២៨
៣.៣.១. ការអនុវត្តចប់ ២៨
៣.៣.២. ការលាឈប់ ២៩
៣.៣.៣. ការបញ្ឈប់ ២៩
៣.៣.៤. អានុភាពនៃការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ២៩
សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន ៣១
អនុសាសន៍ ៣៣
ឯកសារយោង
ឧបសម្ពន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

សារការី ជាវិជ្ជាជីវៈសេរីមួយដែលបានចាប់កំណើតឡើង និងបានកកើតសារជាថ្មីម្តងទៀត នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើងក្នុងនីតិរដ្ឋថ្មីនេះ ហើយក្រោយពីវិជ្ជាជីវៈបានបាត់បង់ទៅអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ។ មុខងារសារការីត្រូវបានប្រសូតឡើងជាលើកដំបូងក្នុងឆ្នាំ១៩៥៤ តាមរយៈព្រះរាជក្រមលេខ ៩១០ ន.ស ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៤ ។ ប៉ុន្តែព្រះរាជក្រមនេះត្រូវបានផ្អាកក្នុងយុគ្គសម័យរបបខ្មែរក្រហមដោយសារតែមាននូវវិបត្តសង្គ្រាម ប៉ុន្តែ វិជ្ជាជីវៈសារការីត្រូវបានបង្កើតឡើង តាមរយៈក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ ដែលក្នុងសារណានេះខ្ញុំសូមហៅកាត់ថា ក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ។ សារការីក្នុងនាពេលបច្ចុប្បន្នជាវិជ្ជាជីវៈដែលកំពុងមានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងពីសំណាក់ មេធាវី អ្នកច្បាប់ ប្រជាជន ជាពិសេសសិស្សនិស្សិតផ្នែកច្បាប់តែម្តង ។

យោងទៅតាមមាត្រា ១ នៃព្រះរាជក្រមលេខ៩១០ ន.ស ចុះថ្ងៃទី ០៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៤ ដែលបានបញ្ញត្តិថា សារការី គឺជាមន្ត្រីសារធារណៈដែលតាំងឡើងតាមរយៈព្រះរាជក្រឹត្យនៃរាជរដ្ឋាភិបាល ហើយតាមរយៈព្រះរាជក្រឹត្យនេះយើងអាចនិយាយជារួមបានថា សារការីមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការធ្វើលិខិតយថាភាព បញ្ជាក់ពីភាពត្រឹមត្រូវនៃលិខិត តម្កល់ រក្សទុក ចេញសេចក្តីចម្លងទាំងឡាយឲ្យទទួលបានយថាភាព និងបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួនក្នុងការផ្តល់ចារឹកលក្ខណៈទៅតាមផ្លូវច្បាប់ដល់លិខិត ឬកិច្ចសន្យាទាំងឡាយដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ ។ ដោយឡែកបើយើងយោងទៅតាមអត្ថន័យនៃសន្ទានុក្រមនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ។

សារការីគឺជាវិជ្ជាជីវៈច្បាប់ ដែលមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់កក្នុងការតាក់តែងលិខិតយថាភូតបញ្ជាក់យថាភាពលើលិខិត និងតម្កល់លិខិតនានាដែលក្នុងពេលនេះក៏រួមបញ្ចូលផងដែរនូវលិខិតមតកសាសន៍ ។

ដោយសារតែមិនយល់ដឹងអំពីតួនាទីសារការី និងមិនយល់ពីការអនុវត្តរបស់សារការី ទើបនៅពេលដែលធ្វើមតកសាសន៍ម្តងៗ គេឃើញមានការប្រើប្រាស់សេវាមេធាវីក្នុងការតាក់តែង។ ពោលគឺមិនសូវឃើញប្រើប្រាស់សេវាសារការីនោះទេ ។

ដោយក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទ "*តួនាទីសារការីក្នុងមតកសាសន៍* " យើងខ្ញុំចង់បង្ហាញឲ្យបានច្បាស់អំពី កិច្ចការតាក់តែង ការតម្កល់ និងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ដើម្បីជាការចូលរួមចំណែកបង្កើតនូវចំនេះដឹងទាំងយើងខ្ញុំផ្ទាល់ ក៏ដូចជាចង់ចែករំលែកសិស្សនិស្សិតជំនាន់ក្រោយៗទៀត ។

សារណានេះត្រូវធ្វើការបានបែងចែកជាបីជំពូកដូចខាងក្រោម៖

ជំពូកទី ១៖ តួនាទីសារការីក្នុងការតាក់តែងមតកសាសន៍

ជំពូកទី ២៖ តួនាទីសារការីក្នុងការតម្កល់មតកសាសន៍

ជំពូកទី ៣៖ តួនាទីសារការក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ជំពូកទី១

តួនាទីសារការីក្នុងការតាក់តែងមតកសាសន៍

ដោយយោងទៅតាមសន្ទានុក្រមចំណុច១១៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ បានកំណត់ និងចែងថា *"មតកសាសន៍ គឺជាលិខិតបណ្តាំ ដែលបុគ្គលម្នាក់បានធ្វើឡើងតាមទម្រង់ ដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់ ដើម្បីសំដែងឆន្ទៈចុងក្រោយ អំពីការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនជាអាទិ៍ បន្ទាប់ពីមរណភាព"* ។ មតកសាសន៍ គឺជាលិខិតបណ្តាំដែលមតកជនកាលនៅរស់បានធ្វើដើម្បីកំណត់ចំណែកមតិក ឬវិធីបែងចែកមតិកទៅអោយសន្តតិជន ឬ អច្ច័យលាភី និងកំណត់អំពីបុគ្គលដែលត្រូវប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។

នៅក្នុងជំពូកទី១ ការបកស្រាយ ពីតួនាទីសារការីក្នុងការតាក់តែងមតកសាសន៍ត្រូវបានបែងចែងជា (ពីរ) ចំណុចធំៗគឺៈ ការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍ (១.១) អានុភាពនៃការតាក់តែង (១.២) ។

១.១. ការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍

ការតាក់តែងលិខិតស្នាម និងការបញ្ជាក់ពីភាពត្រឹមត្រូវនៃលិខិតរួមទាំងមតកសាសន៍ផងនោះ គឺជាតួនាទីយ៉ាងសំខាន់របស់សារការី។ ដើម្បីឲ្យមានសុពលភាព មតកសាសន៍ត្រូវធ្វើឡើងដោយគោរពទៅតាមទម្រង់ដែលបានកំណត់ដោយក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ។

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ បានកំណត់ និងបែងចែកអំពីទម្រង់ជាទូទៅនៃមតកសាសន៍ ជាបី ប្រភេទ គឺ មតកសាសាន៍ជាលិខិតយថាភូត (១.១.១) មតកសាសសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ (១.១.២) និងមតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជន (១.១.៣) ។

១.១.១.មតកសាសន៍ជាលិខិយថាភូត

តាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ មាត្រា ១១៧៣ មតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត គឺជាមតក-សាសន៍ដែលតាក់តែងឡើងដោយសារការីបន្ទាប់ពីមានការប្រាប់ដោយផ្ទាល់មាត់ពីសំណាក់ម្ចាស់បណ្តាំ ដោយមានការចូលរួមពីសាក្សី តាមការកំណត់តាមទម្រង់ដែលមានដូចខាងក្រោមៈ

- ត្រូវមានវត្តមានសាក្សីយ៉ាងតិច ២នាក់ ។
- ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវប្រាប់ដោយផ្ទាល់មាត់នូវខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ចំពោះសារការី។
- សារការីត្រូវសរសេរនូវអត្ថន័យនៃមតកសាសន៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំនោះជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ ហើយត្រូវសូត្រឲ្យម្ចាស់បណ្តាំ និងសាក្សីស្តាប់ ។

- បន្ទាប់ពីម្ចាស់បណ្តាំ និងសាក្សីបានទទួលស្គាល់ថាកំណត់ជាលាយល័ក្ខអក្សរនោះត្រឹមត្រូវ ហើយជននីមួយៗនោះត្រូវចុះហត្ថលេខា ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីឈ្មោះ អាយុ និងលំនៅឋាន និង
- ជាចុងក្រោយ សារការីត្រូវសរសេរថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ហើយនឹងត្រូវចុះហត្ថលេខា។

១.១.១.១. ការប្រឹក្សាយោបល់

ការប្រឹក្សាយោបល់ គឺជាការប្រាប់ពីទម្រង់ផ្លូវច្បាប់ដោយសារការីទៅម្ចាស់បណ្តាំនៅក្នុងការតាក់តែងមតកសាសន៍ដើម្បីកុំឲ្យមានការបំពានទម្រង់ច្បាប់ណាមួយ។ ហើយការប្រឹក្សាយោបល់នោះទៀតសោត សារការីត្រូវប្រាប់អំពីរបៀបនៃការបែងចែកទ្រព្យរបស់ម្ចាស់បណ្តាំទៅសន្តតិជន និងអច្ច័យលាភីឲ្យបានច្បាស់លាស់ ដើម្បីកុំឲ្យមានការបំពានភាគបម្រុង ដែលជាមូលហេតុនាំឲ្យមានវិការៈនៃមតកសាសន៍។ សារការីត្រូវសិក្សាអំពីទ្រព្យសកម្ម និងទ្រព្យអកម្មរបស់ម្ចាស់បណ្តាំមុនធ្វើការតាក់តែងមតកសាសន៍។

សារការី ជាការចាំបាច់ត្រូវតែជូនដំណឹងដល់ភាគីទាំងអស់អំពីធាតុសំខាន់ៗមួយចំនួនដែលចាំបាច់ដែលនឹងត្រូវធ្វើនៅក្នុងលិខត ដែលជនានុជនមានបំណងនឹងធ្វើនោះ ចំពោះមុខខ្លួន ។ ការប្រឹក្សារបស់សារការី គឺជាកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវផ្តល់ឲ្យជនានុជននូវឱវាទ ឬការប្រឹក្សាយោបល់ដែលមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ ដោយគិតគូរពីផលប្រយោជន៍ដែលមានជូនដល់ជនានុជនទាំងអស់ដែលមាន ។ ករណីយកិច្ចជាដើមរបស់សារការី គឺត្រូវបំភ្លឺឲ្យដំណឹង និងទូន្មានគូសញ្ញាអំពីលិខិតដែលអ្នកនេះបានធ្វើ ឬមានបំណងចង់ធ្វើ ហើយដោយខ្លួនជាមន្ត្រីសាធារណៈត្រូវពិនិត្យឲ្យដឹងថា សេចក្តីកំណត់ចុះក្នុងលិខិតទាំងនោះត្រឹមត្រូវតាមការពិត។[1]

ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងការតាក់តែងលិខិតគតិយុត្ត ឬ លិខិតយថាភូតផ្សេងៗ រួមទាំងមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតផងដែរ សារការីត្រូវធ្វើការប្រឹក្សាយោបល់ដល់ជនានុជន អំពីលិខិតស្នាមដែលបានស្នើសុំអោយធ្វើ សារការីមិនត្រឹមតែពន្យល់អំពីផលប្រយោជន៍ជូនដល់ជនានុជននោះទេ សារការីត្រូវពន្យល់អំពីផលប៉ះពាល់ រួមទាំងបញ្ហាផ្សេងៗដែលអាចទទួលយកបាន ឬកើតទៅថ្ងៃខាងមុខ ក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍ ដើម្បីជៀសវាងការដែលមានបញ្ហាទៅពេលក្រោយ ដែលនឹងនាំអោយមានវិវាទ និងការខូចខាតផ្សេងៗដែលអាចកើតឡើងដោយការភាន់ច្រលំ ការធ្វេសប្រហែសក្នុងការតាក់តែង។

១.១.១.២.ការតាក់តែង

បើយើងក្រលែកទៅមើលបញ្ញត្តិស្តីពីមតកសាសន៍ មានបញ្ញត្តិជាច្រើនបាននិយាយពីទម្រង់នៃលិខិតមតកសាសន៍។ ប៉ុន្តែសូមលើឡើងនៅបញ្ញត្តិមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធសារការីមកនិយាយមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត គឺជាមតកសាសន៍ដែលតាក់តែងឡើងដោយសារការីផ្ទាល់ហើយ

[1] មាត្រា ១ កថាខណ្ឌ២ ចំណុច២ ព្រះរាជក្រម លេខ៩១០ ន.ស

ត្រូវធ្វើឡើងដោយម្ចាស់បណ្តាំ នៅចំពោះសារការីដោយម្ចាស់បណ្តាំត្រូវប្រាប់ផ្ទាល់មាត់នូវខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ចំពោះសារការី ហើយសារការីត្រូវសរសេរនូវអត្ថបទនៃមតកសាសន៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំនោះជាលាយលក្ខណ៍អក្សរហើយត្រូវសូត្រឲ្យម្ចាស់បណ្តាំ និងសាក្សីពីរនាក់ស្តាប់ នៅពេលដែលសារការីតាក់តែងមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតសារការីត្រូវគិតដល់ភាគបម្រុង ទ្រព្យសម្បត្តិសន្តតិជន ការកំណត់នូវចំណែក និងវិធីនៃការបែងចែកមតិក។ សារការីត្រូវសរសេរផងដែរនូវអច្ច័យទានទៅសន្តតិជន ឬតតិយជន ហើយព្រមទាំងកំណត់អភ័ព្វបុគ្គលនៃសន្តតិកម្ម មានការយល់ព្រមទទួល និងបោះបង់សន្តតិកម្ម ក្រៅពីនេះអាចជាការផ្តាច់មតិកប្រសិនបើមាន។

បន្ថែមទៀត សារការីក៏ត្រូវកំណត់អំពីបុគ្គលជាអ្នកទទួលបន្ទុកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ផងដែរប្រសិនបើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈ។

១.១.១.៣. ការចុះហត្ថលេខារបស់ម្ចាស់បណ្តាំ

ក្រោយពីបានតាក់តែងរួចហើយ សារការីត្រូវអានមតកសាសន៍នោះចំពោះម្ចាស់បណ្តាំ និងសាក្សីចំនួនពីររូប។ ក្រោយពីម្ចាស់បណ្តាំទទួលស្គាល់ថា មតកសាសន៍ដែលសារការីបានតាក់តែងមានភាពត្រឹមត្រូវហើយម្ចាស់បណ្តាំត្រូវចុះហត្ថលេខាលើមតកសាសន៍។

ការចុះហត្ថលេខារបស់ម្ចាស់បណ្តាំ គឺជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ក្នុងការដើម្បីបញ្ជាក់ពីភាពពិតប្រាកដនៃភាពត្រឹមត្រូវនៃមតកសាសន៍ បន្ទាប់ពីម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលស្គាល់ថាកំណត់ជាលាយ-ល័ក្ខណ៍អក្សរនោះត្រឹមត្រូវ។ ជាគោលបំណងនៃហត្ថលេខាគឺដើម្បីផ្តល់សច្ចានុមតិលើភាពត្រឹមត្រូវនៃឈ្មោះ អាយុ ភេទ និងលំនៅឋាន រួមទាំងខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ដែលត្រូវបានតាក់តែងដោយសារការីតាមរយៈការប្រាប់ផ្ទាល់មាត់ពីម្ចាស់បណ្តាំ ។ ហត្ថលេខានេះពុំអាចត្រូវបានជំនួសដោយស្នាមម្រាមដៃឡើយ ។ សារការីត្រូវពិនិត្យមើលលើការចុះហត្ថលេខារបស់ម្ចាស់បណ្តាំ នៅចំពោះមុខខ្លួនឲ្យបានត្រឹមត្រូវ។

១.១.១.៤. ការចុះហត្ថលេខារបស់សាក្សី

សាក្សី គឺជា ស្មរ ,បន្ទាល់ , បានដឹង បានលឺ បានឃើញ [2]។ ដោយសារសាក្សីគឺជាបុគ្គលដែលសំខាន់នៅក្នុងការដឹងលឺ និងបានចូលរួមក្នុងការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍ បន្ទាប់ពីសាក្សីបានទទួលស្គាល់ថាមតកសាសន៍ដែលសារការីបានតាក់តែងពិតជាត្រឹមត្រូវ សាក្សីត្រូវសរសេរឈ្មោះ អាយុ ទីលំនៅ និងចុងក្រោយ សាក្សីត្រូវធ្វើការចុះហត្ថលេខាលើមតកសាសន៍។

ចំពោះសាក្សីដែលនឹងចុះហត្ថលេខាលើមតកសាសន៍ សារការីត្រូវពិនិត្យលើលក្ខណៈសម្បត្តិនៃបុគ្គលដែលនឹងធ្វើជាសាក្សី ដើម្បីឲ្យមានសភាពប្រាកដប្រជាថា បុគ្គលនោះមិនមែនជាសាក្សីដូចខាងក្រោម ៖

[2] យោងតាមវចនានុក្រមរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត

- អនីតិជន ឬ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលធម្មតា ។
- ជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ហើយនិងសហព័ទ្ធ និង ញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់ របស់ជនទាំងនោះ។
- បើសារការីជាអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត ឬ ជាលិខិតសម្ងាត់ សហព័ទ្ធរបស់សារការី ញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់ ក្រឡាបញ្ជី និង និយោជិត របស់សារការីនោះ។[3]

១.១.១.៥. ការចុះហត្ថលេខារបស់សារការី

ហត្ថលេខា គឺជាការសរសេរឈ្មោះខ្លួនដោយដៃខ្លួនឯង តាមចំណាំដែលធ្លាប់តែសរសេររៀងមកយ៉ាងណាក៏ឲ្យទៅជាយ៉ាងនេះ[4]។ មុននឹងសារការីចុះហត្ថលេខា លើលិខិតមតកសាសាន៍ សារការីត្រូវពិនិត្យមើលលើខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ និងបានបញ្ជាក់ថាកំណត់ជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរនោះត្រឹមត្រូវ និងមានភាពច្បាស់លាស់។ បន្ទាប់មកសារការីត្រូវពិនិត្យទៅលើសាក្សីដែលបានចុះហត្ថលេខា មានសរសេរ ឈ្មោះ ភេទ អាយុ ត្រឹមត្រូវតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណី ។

ត្រា គឺជាប្រដាប់មានស្នាមចម្លាក់ជាគ្រឿងសម្គាល់សម្រាប់សម្គាល់លើសំបុត្រ, ចុតហ្មាយដីកា, បញ្ជី, សំបុត្រសន្យាផ្សេងៗតាមមុខងារ មុខក្រសួងបោះត្រា[5]។ ហើយត្រារបស់សារការីមានពីរប្រភេទ៖ ត្រាមន្ទីររបស់សារការី និង ត្រាឈ្មោះរបស់សារការីដែលបានបោះលើលិខិតនោះ ។

ក្នុងករណីដែលសារការី ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា សារការីគ្រាន់តែសរសេរនាមត្រកូល និង នាមខ្លួន និង ផ្តិមមេដៃជាការគ្រប់គ្រាន់ហើយ[6]។

១.១.២.មតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់

មតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ គឺជាមតកសាសន៍ដែលតាក់តែងដោយ ម្ចាស់បណ្តាំខ្លួនឯង ឬ អ្នកដទៃដែលមិនមែនជាសារការី ហើយដាក់ក្នុងស្រោមសំបុត្របិទជិត បន្ទាប់មកយកប្រគល់ជូនសារការីដើម្បីឲ្យសារការីទទួលដឹងលឺ ដោយមានការចូលរួមពីសាក្សីពីរនាក់ផងដែរ។ មតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ គឺជាមតកសាសន៍មួយដែលធ្វើឡើងក្នុងគោលដៅរក្សាភាពសម្ងាត់ចំពោះខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ទាំងស្រុងដើម្បីការពារការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ម្ចាស់បណ្តាំហើយព្រមទាំង ដើម្បីកុំឲ្យមានការច្រណែនគ្នារវាងសន្តតិជន។

[3] មាត្រា ១១៧២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[4] យោងតាមវចនានុក្រមរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត
[5] យោងតាមវចនានុក្រមរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត
[6] មាត្រា ១១៨០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

១.១.២.១. ការទទួលយកបណ្តាំរបស់សារការី

នៅពេលសារការីទទួលយកបណ្តាំ សារការីមិនត្រូវពិនិត្យមើលអត្ថន័យនៃបណ្តាំឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ សារការីត្រូវពិនិត្យមើលអំពីការបិទជិតស្រោមសំបុត្រ នឹងការចុះហត្ថលេខារបស់ម្ចាស់បណ្តាំ ឬ ការធ្វើសញ្ញាសម្គាល់ ឬមធ្យោបាយផ្សេងៗដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានអំពីការបានបើក ឬ មិនបានបើកស្រោមលិខិតដែលបានដាក់លិខិតបណ្តាំ[7]។

ការធ្វើបែបនេះដើម្បីធានាភាពសម្ងាត់នៃខ្លឹមសារមតកសាសន៍ និងគោរពទៅតាមទម្រង់នៃមតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ដែលសារការីទទួលយកបណ្តាំមករក្សាទុកនៅចំពោះមុខខ្លួន ។

១.១.២.២. ការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំ

ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយបង្ហាញឆន្ទៈចំពោះសារការី ដើម្បីបញ្ជាក់ថាលិខិតដែលនៅក្នុងស្រោមសំបុត្របិទជិត គឺជាមតកសាសន៍ និងអំពីការដែលខ្លួនបានសរសេរក្នុងបណ្តាំដោយផ្ទាល់ដៃ ប្រសិនបណ្តាំសរសេរដោយម្ចាស់បណ្តាំផ្ទាល់។ លើសពីនេះ ប្រសិនបើម្ចាស់បណ្តាំឲ្យអ្នកដទៃសរសេរជំនួស ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវបញ្ជាក់អំពីឈ្មោះ និង លំនៅឋានរបស់ជនដែលបានសរសេរជំនួសម្ចាស់បណ្តាំ។[8]

បន្ទាប់ពីម្ចាស់បណ្តាំថ្លែងការណ៍ចំពោះខ្លួនដូចខាងលើ សារការីត្រូវអោយម្ចាស់បណ្តាំចុះហត្ថលេខាលើមតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់នោះ ព្រមទាំងមានសាក្សីពីរនាក់ចូលរួម ដើម្បីបញ្ជាក់ថា មតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់នោះពិតជាត្រឹមត្រូវ ។

១.១.២.៣. ការចូលរួមពីសាក្សី

ខុសពីមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត សាក្សីក្នុងរឿងមតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ពុំមានតួនាទីក្នុងការចងចាំខ្លឹមសារនៃលិខិតបណ្តាំ ដោយហេតុថាសាក្សីពុំបានអាន ឬ ស្តាប់អំពីខ្លឹមសារនៃបណ្តាំឡើយ ។ សាក្សីក្នុងមតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ គ្រាន់តែដើរតួរជាអ្នកដែលបានធានាថាម្ចាស់បណ្តាំពិតជាបានយកមតកសាសន៍ដាក់ក្នុងសំបុត្របិទជិត និងចុះហត្ថលេខាលើស្រោមសំបុត្រមតកសាសន៍តែប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងនាមជាសារការី មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការពិនិត្យលក្ខណៈសម្បត្តិរបស់សាក្សីដែលត្រូវចូលរួម។ ព្រោះថាកាលណាសាក្សីដែលចូលរួមជាបុគ្គលដែលត្រូវបានហាមឃាត់ មតកសាសន៍ដែលបានធ្វើនឹងត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។ បុគ្គលដែលមិនអាច ធ្វើជាសាក្សីក្នុងមតកសាសន៍ជា

[7] មាត្រា ១១៧៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ចំណុច ខ
[8] មាត្រា ១១៧៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ចំណុច គ

លិខិតសម្ងាត់ ក៏ដូចគ្នាទៅនឹងចំណុច ១.១.១.៤ ដែលបានរៀបរាប់អំពីសាក្សីក្នុងមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតផងដែរ។

១.១.២.២. ការចុះហត្ថលេខាលើលិខិតដោយសារការី

ដោយសារខ្លួនជាមន្ត្រីសាធារណៈ សារការីត្រូវបានប្រគល់នូវអំណាចជូនដោយច្បាប់តាមរយៈប្រតិភូកម្មហត្ថលេខា និងដើម្បីបញ្ជាក់នូវយថាភាពដល់លិខិតដែលទទួលធ្វើ និងសន្យាទទួលខុសត្រូវចំពោះភាពត្រឹមត្រូវតាមទម្រង់ច្បាប់ និងកាលបរិច្ឆេទនៃលិខិតដែលខ្លួនបានធ្វើ ឬបញ្ជាក់។

បន្ទាប់ពីសារការីបានទទួលយកបណ្តាំ និងបានពិនិត្យមើលលើបណ្តាំថាត្រឹមត្រូវទៅតាមល័ក្ខខណ្ឌ ដូចបានជម្រាបជូនខាងលើ សារការីត្រូវចុះថ្ងៃខែឆ្នាំដែលសាមីខ្លួនបានដាក់លើលិខិត និងសរសេរសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំ នៅលើស្រោមសំបុត្រដែលបិទជិត និងជាចុងក្រោយត្រូវចុះហត្ថលេខាលើស្រោមសំបុត្របិទជិតនោះ ជាមួយគ្នានឹងសាក្សី និងម្ចាស់បណ្តាំ[9]។

១.១.៣.មតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជន

មតកសាសន៍ ជាលិខិតឯកជនជាទម្រង់មួយដែលមានល័ក្ខខ័ណ្ឌពុំសូវស្មុគស្មាញទេ ។ វាពុំតម្រូវអោយមានសាក្សីជាអាទិ៍ សារការី ឬជំនួយអ្វីផ្សេងៗ ដើម្បីធានាភាពត្រឹមត្រូវនៃលិខិតបណ្តាំនោះទេ។

ដើម្បីធ្វើមតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជន ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវសរសេរមតកសាសន៍ទាំងមូលព្រមទាំងចុះថ្ងៃខែឆ្នាំ ដោយខ្លួនឯង ហើយត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតនោះ ។ មតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជនដែលត្រូវបានសរសេរជំនួសដោយអ្នកដ៍ទៃ ឬ ដែលត្រូវបានសរសេរដោយប្រើម៉ាស៊ីនជាអង្គុលី-លេខ ជាអាទិ៍ នឹងត្រូវចាត់ជាមោឃៈ។[10] ហេតុនេះហើយបានជាតម្រូវឲ្យម្ចាស់បណ្តាំសរសេរខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ និង ទាមទារឲ្យចុះហត្ថលេខា ជាអាទិ៍ ដោយសាមីខ្លួនផ្ទាល់ ។

នៅក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ ជាលិខិតឯកជន សារការីពុំមានតួនាទី ក្នុងការតាក់តែង ការចុះហត្ថលេខា ការទទួលយកបណ្តាំ និងពុំមានការប្រថាប់ត្រានោះទេ ពោលគឺម្ចាស់បណ្តាំខ្លួនឯងផ្ទាល់ជាអ្នកតាក់តែង ហើយចុះហត្ថលេខាលើលិខិតមតកសាសន៍ ហើយរក្សាទុកដោយខ្លួនឯងដោយពុំមានសារការីចូលរួមនោះទេ។ ប៉ុន្តែសារការីអាចចូលរួមជាការប្រឹក្សាយោបល់ជូនម្ចាស់បណ្តាំបាន ។

[9] មាត្រា ១១៧៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ចំណុច ឃ

[10] មាត្រា ១១៧៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ កថាខណ្ឌទី ១

១.២. អានុភាពនៃការតាក់តែង

នៅពេលដែលសារការីបានធ្វើការតាក់តែងនូវមតកសាសន៍រួចរាល់ និងគោរពទៅតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ និងគោរពទៅតាមនីតិវិធី ព្រមទាំងបែបបទគតិយុត្តិនៃច្បាប់ នឹងនាំអោយលិខិតមតកសាសន៍នោះមានសុពលភាព ។

ដើម្បីមានភាពងាយយល់អំពីអានុភាពនៃការតាក់តែង គប្បីស្វែងយល់ពី អានុភាពចំពោះលិខិតមតកសាសន៍ (១.២.១) និងការកំណត់តម្លៃសេវា (១.២.២) ។

១.២.១. អានុភាពចំពោះលិខិតមតកសាសន៍

១.២.១.១. ការផ្តល់យថាភាព

សារការី ជាមន្ត្រីដែលមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍ ហើយមតកសាសន៍ ដែលតាក់តែងឡើងតាមរយៈសារការី ត្រូវបានហៅថា មតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត។ សារការី ផ្តល់យថាភាព ទៅលើលិខិតមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតភាព តាមរយៈការផ្ទៀងផ្ទាត់ខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ ពិនិត្យអត្តសញ្ញាណរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ សាក្សីទាំងពីរនាក់ បញ្ជាក់ថាមានវត្តមានពិតប្រាកដមែន និងសារការីត្រូវពិគ្រោះយោបល់ផ្នែកច្បាប់ បន្ទាប់មកសារការី ត្រូវចុះហត្ថលេខា និងធ្វើការបោះត្រា ដើម្បីបញ្ជាក់យថាភូតភាពលើលិខិតមតកសាសន៍។ បន្ទាប់ពីសារការីបានផ្តល់យថាភូតភាពលើមតកសាសន៍រួចរាល់ ហើយមតកសាសន៍នោះ និងត្រូវបានក្លាយទៅជាមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត។

១.២.១.២. មានការគាំពារពីច្បាប់

មតកសាសន៍ដែលបានតាក់តែងឡើងដោយសារការី ជាមតកសាសន៍មួយត្រូវចាត់ទុកជាមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត ដោយសារសារការីជាមន្ត្រីដែលទទួលបានប្រតិភូកម្មអំណាច និងប្រតិភូកម្មហត្ថលេខា ពីរដ្ឋាភិបាលក្នុងការតាក់តែងលិខិតមកតសាសន៍ត្រឹមត្រូវនិងស្របតាមទម្រង់ច្បាប់។ មតកសាសន៍ដែលបានតាក់តែងឡើងដោយសារការី ត្រូវបានការគាំពារពីច្បាប់យ៉ាងពេញទី នៅពេលដែលមតកសាសន៍គោរពទៅតាមបទដ្ឋានគតិយុត្ត ឬបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ដែលបានកំណត់ និងបានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់ជាក់លាក់។

រាល់មតកសាសន៍ដែលតាក់តែងដោយសារការីត្រូវបានការគាំពារពីច្បាប់ ខុសគ្នាដាច់ស្រឡះពីមតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជន ដោយសារតែមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត មានអានុភាព និងមានតម្លៃគតិយុត្តតាមផ្លូវច្បាប់ដែលត្រូវតែជឿ ឬនិយាយមួយបែបទៀតថា មតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត គឺជាមតកសាសន៍ដែលត្រូវចាត់ទុកថា ត្រឹមត្រូវពិតប្រាកដ និង

ស្របតាមទម្រង់ច្បាប់។ លើកលែងតែមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតនោះជាមតកសាសសន៍ក្លែងក្លាយយ៉ាងពិតជាក់ស្តែង[11]។

១.២.២. ការកំណត់តម្លៃសេវា

តាមការអនុវត្តមុខងាររបស់មន្ទីរសារការីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ពុំទាន់មានឃើញបទដ្ឋានគតិយុត្តណាមួយ កំណត់ពីតម្លៃសេវាដែលសារការីទទួលដើម្បីបម្រើដល់អតិថិជនក្នុងការធ្វើលិខិតមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតឡើយ។ ជាក់ស្តែងតម្លៃសេវាកម្មសារការី ត្រូវបានកំណត់ទៅតាមមូលដ្ឋានផ្សេងៗគ្នាពីសារការីម្នាក់ទៅសារការីម្នាក់ ដែលអាចកំណត់តាមការព្រមព្រៀង ឬតាមទំហំនៃការទទួលខុសត្រូវរបស់សារការី។

សេវាកម្មសារការីនៅមានតម្លៃខ្ពស់ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងតម្លៃសេវាកម្មនៃវិជ្ជាជីវៈសេរីដ៏ទៃផ្សេងទៀត ដូចជាវិជ្ជាជីវៈមេធាវីជាដើម ដែលជាហេតុ កម្រឃើញអ្នកដែលមានជីវភាពធម្មតា ទៅប្រើប្រាស់សេវាសារការីធ្វើការតាក់តែងលិខិត និងធ្វើកិច្ចសន្យា ក៏ដូចជាមតកសាសន៍ផងដែរ។

១.២.២.១. តាមការព្រមព្រៀង

ដោយសារតែមិនមានបទដ្ឋានគតិយុត្តិណាមួយ កំណត់អំពីតម្លៃសេវាសារការីក្នុងការតាក់តែងនូវលិខិតមតកសាសន៍ គោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជនត្រូវបានយកមកប្រើដើម្បីកំណត់តម្លៃសេវាកម្មរបស់សារការី។ គោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន គឺសំដៅទៅដល់ការព្រមព្រៀងក្នុងការកំណត់តម្លៃសេវាកម្មរវាងសារការី និងអតិថិជនរបស់ខ្លួនដែលជាម្ចាស់បណ្តាំ។

ការព្រមព្រៀងខាងលើ តម្រូវឲ្យម្ចាស់បណ្តាំ និងសារការីយល់ព្រមដោយឆន្ទៈពិតប្រាកដដោយសេរី ក្នុងការទទួលយកតម្លៃ និងយល់ព្រមក្នុងការផ្តល់តម្លៃជូនសារការីដោយមិនមានការបង្ខិតបង្ខំពីនរណាម្នាក់ឡើយ។

១.២.២.២. តាមទំហំមតកសាសន៍

សេវាតាមទំហំនៃមតកសាសន៍មកដល់ពេលនេះ ពុំទាន់មានបទបញ្ញត្តិ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តិ ឬប៉ារ៉ែនស្ថាប័នក្រសួងណាមួយកំណត់ឲ្យច្បាស់លាស់នៅឡើយទេ ។ ដោយយោងតាមគំរូតារាង

[11] មាត្រា ២០ កថាខណ្ឌទី៣ នៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ពីលក្ខន្តិកៈសារការី ឆ្នាំ២០១៧

តម្លៃប្រាក់កំរៃ ឬប្រាក់ឈ្នួលរបស់លោកមេធាវី សារការីប៉ែន សុនសម័យក្នុងការធ្វើលិខិត ឬ ធ្វើចារឹតសារការី ការបញ្ចាំ ចងការ ជួលលក់អចលនវត្ថុផ្សេងៗទៀត (គឺពុំមែនជាព្រះរាជក្រឹត្យ) ។[12]

ពី០ដល់១០.០០០.០០០រៀល	៣.៣៣%
ពី១០.០០០.០០០ដល់២០.០០០.០០០រៀល	២.២%
ពី២០.០០០.០០០ដល់៥០.០០០.០០០រៀល	១.១%
ពី៥០.០០០.០០០រៀលដល់៥០០.០០០.០០០រៀល	០.៨%
ពី៥០០.០០០.០០០រៀលឡើងទៅ	០.៥៥%

១.៣. ការទទួលខុសត្រូវចំពោះលិខិតរបស់សារការីដែលបានតាក់តែង

តួនាទីរបស់សារការីក្នុងការប្រតិបត្តិការគតិយុត្តមួយ មិនមែនបញ្ចប់នៅពេលដែលខ្លួនបានផ្តល់យថាភាព បានចុះហត្ថលេខា និងប្រថាប់ត្រាលើលិខិតនោះប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែសារការីត្រូវបានចងភ្ជាប់នឹងការទទួលខុសត្រូវដែលអាចកើតចេញពីការតាក់តែងលិខិតនោះផងដែរ ។ ភ្ជាប់ជាមួយនិងសិទ្ធិដែលទទួលបានក្នុងការធ្វើកិច្ចការងារដែលបាននិយាយរៀបរាប់ខាងលើ ឬក៏ការរៀបរាប់ក្នុងផ្នែកផ្សេងៗខាងលើទាំងអស់នេះ សារការីតម្រូវឲ្យមានកាតព្វកិច្ច និងករណីកិច្ច ឬអាចនិយាយបានថា ក្រមសីលធម៌របស់វិជ្ជាជីវៈមួយនេះផងដែរ ដែលតម្រូវឲ្យមានជាចាំបាច់ ដែលមិនអាចខ្វះបាននោះ ៖

១.៣.១. ការរក្សាការសម្ងាត់

ការរក្សាការសម្ងាត់ ជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់របស់សារការី នៅពេលខ្លួនបានតាក់តែង និងទទួលមតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់មករក្សាទុកនៅក្នុងមន្ទីររបស់ខ្លួន។ សារការីត្រូវតែរក្សាមតកសាសន៍ក៏ដូចជាខ្លឹមសារ នៃមតកសាសន៍ជាការសម្ងាត់បំផុត ដើម្បីកុំអោយមានការលេចលឺ នឹងបានដឹងនូវខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ ដល់សន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍ វាជាហេតុធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់ឆន្ទៈរបស់មតកជន។ ការក្សាការសម្ងាត់របស់សារការីនៃមតកសាសន៍ជាកត្តាសំខាន់មួយ ដែលសារការីមិនត្រូវបង្កើតឲ្យមានព័ត៌មានបែកធ្លាយទៅខាងក្រៅ។ ដូច្នេះ សារការី នៅពេលដែលខ្លួនបានតាក់តែងមតកសាសន៍រួចរាល់ ឬទទួលមតកសាសន៍ជាលិខិតសម្ងាត់ពីមតកជនសារការីត្រូវតែយកមតកសាសន៍ និងធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ប្រាប់ទៅម្ចាស់បណ្តាំថា ខ្លួននិងរក្សា

[12] អាំង អេងថុង វិជ្ជាជីវៈសារការីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១២

ខ្លឹមសាររបស់មតកសាសន៍នេះ មិនអោយសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍បានដឹងពីខ្លឹមសារមតកសាសន៍ជាដាច់ខាត។

១.៣.២. ព្យសនកម្ម

ព្យសនកម្ម មានន័យថា ជាការខូចខាត ឬសេចក្តីវិនាស អន្តរាយ ដល់រូបរាងកាយក្តី ដល់សម្ភារៈក្តី ដល់ទឹកចិត្តក្តី ដែលបណ្តោយមកពីអំពើរបស់សារការី។ ដូចគ្នានេះផងដែរ ព្យសនកម្មដែលកើតឡើងដោយអំពើរបស់សារការីបណ្តាលមកពី ការធ្វេសប្រហែសខ្វះភាពប្រុងប្រយ័ត្ន មិនគោរពកាតព្វកិច្ចណាមួយ ក្នុងការបំពេញកិច្ចការងារនៃមុខងាររបស់ខ្លួនដែលធ្វើឲ្យខូចខាតដល់ផលប្រយោជន៍របស់មតកជនក្នុងការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍។ ដែលកំហុសនោះ អាចជាកំហុសផ្នែកបច្ចេកទេស ឬអក្ខរាវិរុទ្ធ នៅក្នុងខ្លឹមសារមតកសាសន៍ដែលខ្លួនបានតាក់តែង។ ជាក់ស្តែងការធ្វើឲ្យខូចខាតប្រយោជន៍របស់មតកជន ដែលបណ្តាលមកពីការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន ជាកាតព្វកិច្ចសារការីត្រូវជួសជុលព្យសនកម្មដល់មតកជន។ យោងតាមមាត្រា៥ នៃអនុក្រឹត្យលេខ ៤២ អនក្រ.បក ស្តីពីការបង្កើតមន្ទីរសារការីអង្គរ នៃព្រះរាជាណាចក្រ បានចែងថា មន្ទីរសារការី ត្រូវតម្កល់ប្រាក់ចំនួន ៦០០.០០០.០០០៛ (ប្រាំមួយរយលាន) រៀល នៅធានាគារជាតិនៃកម្ពុជា សម្រាប់ការធានាទទួលខុសត្រូវក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន។

ជំពូកទី២

តួនាទីសារការីក្នុងការតម្កល់មតកសាសន៍

បន្ទាប់ពីសារការីបានគាត់តែងលិខិតមតកសាសន៍រួចរាល់ ជាគោលការណ៍សារការី ត្រូវតែមានកាតព្វកិច្ចយកលិខិមតកសាសន៍នោះ មកតម្កល់ទុកនៅមន្ទីររបស់ខ្លួន ហើយការតម្កល់ទុកត្រូវមានកាតព្វកិច្ចថែរក្សាឲ្យល្អប្រសើរ និងមានសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ ហើយព្រមទាំងរក្សាបាននូវភាពគង់វង្សល្អនិងមានសុវត្ថិភាពរហូតដល់ថេរវេលាកំណត់ណាមួយ។ ដើម្បីមានសភាពងាយស្រួលនិងឲ្យកាន់តែច្បាស់លាស់នូវតួនាទីរបស់សារការី ក្នុងការតម្កល់មតកសាសន៍នោះ ។ យើងគប្បីស្វែងយល់ពីអត្ថន័យ ការតម្កល់ និងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍ (២.១) វិធីសាស្ត្រ និងការគ្រប់គ្រងឯកសារក្នុងការតម្កល់ (២.២) ការចេញសេក្តីចម្លងតាមការស្នើសុំ (២.៣) និងការកំណត់តម្លៃសេវារក្សាទុក (២.៤) ។ ជាចំណុចដែរត្រូវបកស្រាយជាបន្តបន្ទាប់ ។

២.១ ការតម្កល់ និងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍

រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន ពុំទាន់មានឃើញបទដ្ឋានគតិយុត្តិណាមួយចែងឲ្យច្បាស់ និងជាក់លាក់អំពីលក្ខខណ្ឌក្នុងតម្កល់ និងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍នោះទេ។ ជាក់ស្តែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧ ក៏ពុំទាន់បានបញ្ញាត្តិឲ្យច្បាស់អពីការតម្កល់ និងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍ ផងដែរ។ ប៉ុន្តែតាមការអនុវត្តមុខងារសារការីតាមមន្ទីរនីមួយៗ នៅពេលដែលសារ-ការីគាក់តែងមតកសាសន៍រួចរាល់ ហើយមតកជនបានប្រគល់លិខិតមតកសាសន៍ មកឲ្យសារការីដើម្បីតម្កល់ និងរក្សាទុកក្នុងមន្ទីរសារការី ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការតម្កល់ ឬរក្សាទុកមតកសាសន៍នោះ ប្រកបទៅដោយសុវត្ថិភាព និងអាចធានាបានថា មតកសាសន៍ មិនមានការបាត់បង់ហើយអាចប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បាន នៅពេលដែលមតកជនទទួលមរណភាព។

២.១.១ ការតម្កល់

តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែងតាមមន្ទីរសារការីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា នៅពេលដែលសារការីទទួលតម្កល់ពីម្ចាស់បណ្តាំ សារការីត្រូវចេញលិខិតបញ្ជាក់មួយច្បាប់ ជូនទៅម្ចាស់បណ្តាំ ដើម្បីទុកជាសក្ខីកម្មថាម្ចាស់បណ្តាំបានប្រគល់លិខិតមតកសាសន៍របស់ខ្លួនអោយទៅមន្ទីរសារការី ដើម្បីធ្វើការតម្កល់ទុកក្នុងមន្ទីរសារការី រហូតដល់ពេលត្រូវចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។ ការតម្កល់នោផងដែរ សារការីត្រូវប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្របែបណាក៏ដោយត្រូវតែតម្កល់មកតសាសន៍ ធានាបាននូវភាពគង់វង្ស និងធានាបាននៅសុវត្ថិភាពខ្លឹមសារមតកសាសន៍ ។ ហើយនៅពេលដែលមតកជន

ទទួលមរណភាពគាត់មានតួនាទីក្នុងការបើកនូវលិខិតបណ្តាំ និងធ្វើការបែកចែកទ្រព្យសម្បត្តិតាមខ្លឹមសារដែលមាននៅក្នុងលិខិតបណ្តាំ។ ហើយការតម្កល់ឯកសារនេះទៀតសោត សារការីមិនមែនបញ្ចប់នៅពេលដែលខ្លួនបានប្រតិបត្តិមតកសាសន៍រួចរាល់ទេ សារការីមានកាតព្វកិច្ចត្រូវតម្កល់លិខិតមតកសាសន៍នោះ រយៈពេល ៥០ឆ្នាំ ទៀត ទើបអាចយកលិខិតមតកសាសន៍ មកផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈបាន[13]។

២.១.១ ការរក្សាទុក

ជាគោលការណ៍ការរក្សាទុកឯកសាររបស់សារការី ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យឯកសារនោះ ធានាបាននូវភាពល្អ សុវត្ថិភាពបំផុត និងអាចធានាបានថាមិនមានការបាត់បង់។ តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់មន្ទីរសារការីក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ពុំមានបទប្បញ្ញត្តិណាមួយកំណត់អំពីរបៀបនៃការរក្សាទុកឯកសារនោះទេ ភាគច្រើនការរក្សាមតកសាសន៍របស់មន្ទីរសារការីនីមួយៗ តែងតែមានយុត្តិសាស្ត្រ ក្នុងការរក្សាទុកហើយមតកសាសន៍ដែលខ្លួនបានតាក់តែង ឬមតកជនប្រគល់មតក-សាសន៍មកខ្លួនរក្សាទុកសារការីត្រូវតែមានវិធានការក្នុងការរក្សាទុកមតកសាសន៍ ទៅតាមរបៀបនិងបែបបទនៃការរក្សាទុកក្នុងមន្ទីរសារការីរបស់ខ្លួន។ របៀនិងបែបបទនៃការរក្សាទុកមតកសាសន៍របស់មន្ទីរសារការី នៅប្រទេសកម្ពុជា មានដូចខាងក្រោម:

- រក្សាទុកឲ្យបានគង់វង្ស
- រក្សាទុកកន្លែងដែលមានមានសុវត្ថិភាព
- រក្សាទុកឲ្យមានរបៀបរៀបរយ
- រក្សាទុកឲ្យមានសោភ័ណ្ឌភាព

២.២ វិធីសាស្ត្រ និងការគ្រប់គ្រងឯកសារក្នុងការតម្កល់

ជាគោលការណ៍តាមមន្ទីរសារការីនីមួយៗ តែងតែមានរបៀប និងយុត្តិសាស្ត្រក្នុងការគ្រប់គ្រងរាល់ឯកសារ និងលិខិតដែលខ្លួនបានតាក់តែង ដើម្បីរក្សាទុកលិខិតឬឯកសារនោះ ឲ្យបានគង់វង្សមិនមានការខូចខាត និងធានាបាននូវខ្លឹមសារនៃលិខិតមតកសាសន៍ រហូតដល់អំឡុងពេលត្រូវអនុវត្ត។

[13] មាត្រា ៩១ នៃច្បាប់ស្តីពីបណ្ណាសារកម្ពុជា

២.២.១. វិធីសាស្ត្រក្នុងការតម្កល់

មកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ន មិនមានសេចក្តីណែនាំណាមួយអំពីវិធីសាស្ត្រក្នុងការតម្កល់ឯកសារនិយាយជារូប ឬ មតកសាសន៍ និយាយដោយឡែក របស់សារការីឡើយ។ មន្ទីសារការីខ្លួនឯងជាអ្នកជ្រើសរើសវិធីសាស្ត្រត្រឹមត្រូវណាមួយដើម្បីរក្សាសុវត្ថិភាព និងមានសភាពងាយស្រួលក្នុងការស្វែងរកនូវមតកសាសន៍។

វិធីសាស្ត្រនោះមានដូចជា៖

- ទុកនៅក្នុងឃ្លាំង
- ទុក នៅក្នុង Soft
- ទុកក្នុងទូកដែក
- ទុកដាក់តាមលំដាប់លំដោយ
- ទុកនៅក្នុងក្រូណូ
- ទុកក្នុងប្រអប់
- ទុកដាក់ជាការបង់លេខរៀង
- ទុកដាក់ជាប័ណ្ណពណ៌ក្នុងការសម្គាល់
- ដាក់នៅក្នុងទូឯកសារ
- ការទុកតាមលេខកូដ

ដាក់ក្នុងបន្ទប់រក្សាឯកសាររបស់មន្ទីរសារការី ជាអាទិ៍។

២.២.២. ការគ្រប់គ្រងឯកសារ

ការគ្រប់គ្រងឯកសារ គឺជាការគ្រប់គ្រងពត៌មានដែលផ្តោតសំខាន់ទៅលើប្រព័ន្ធនៃការវិភាគ និងការត្រួតពិនិត្យមើលអំពីដំណើរឯកសារដែលបានបង្កើត រក្សាទុកដោយភ្នាក់ងាររដ្ឋបាលជាអ្នកមើលការខុសត្រូវឯកសារដែលបានតាក់តែងរួចរាល់ ដើម្បីប្រតិបត្តិនៅពេលកំណត់ណាមួយ។ វិធីសាស្ត្រ និងលក្ខណៈនៃក្នុងការគ្រប់គ្រងឯកសារតាមប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលមានដូចជា:

- ការគ្រប់គ្រងតាមលំដាប់អក្សរ (Ex៖ Aa Ab Ac Ad ……………………….Az.)
- ការគ្រប់គ្រងតាមលេខឋានានុក្រម ៖ គឺរក្សាទុកដោយការបង់លេខ Ex 0000/ ០១៩ ចុះថ្ងៃទី..........ខែ..........ឆ្នាំ ....។

- ការគ្រប់គ្រងតាមកម្មវត្ថុនៃលិខិត (បែកចែកតាមជា File Shelve ទៅតាមប្រធានបទ ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការស្វែងរក។ Ex. កិច្ចព្រមព្រៀង កិច្ចសន្យា
- គ្រប់គ្រងតាមលំដាប់ឯកសារដែលបានតាក់តែងមុនតាក់តែងក្រោយ
- ការគ្រប់គ្រងតាមភូមិសាស្ត្រ (Ex. បាត់ដំបង តាកែវ ព្រៃវែង ភ្នំពេញ .ល.)
- ការគ្រប់គ្រងតាម Internet
- ការគ្រប់គ្រងតាមប្រព័ន្ធ Network
- ស្តេនទុកនៅក្នុង Hard drive (រក្សាទុកច្បាប់ដើមទុកក្នុងទូរដាក់ឯកសារ)
- ការដាក់ក្នុង Data Base ឬ File Management
- ការគ្រប់គ្រងនៅក្នុង DOCUMNENT ហើយ Save ឈ្មោះឯកសារនោះ ដើម្បីការពារកុំអោយបាត់បង់។ ហើយការគ្រប់គ្រងនេះទៀតសោតគឺគ្រប់គ្រងឲ្យបានគង់វង្សយូរអង្វែង ហើយមានលក្ខណៈទាក់ទាញទីកន្លែង ។
- ការផ្តល់ព័ត៌មានរហ័ស មិនយឺតយ៉ាវ (ឯកសារត្រឹមត្រូវទៅតាមអង្គភាព) (ត្រឹមត្រូវតាមទម្រង់រដ្ឋបាល)
- ការកត់ត្រារបាយការណ៍ត្រូវធ្វើតាមជំហាននីមួយៗ និងការត្រួតពិនិត្យបានយ៉ាងលម្អិត
- ទទួលស្គាល់សម្រាប់ការទទួលខុសត្រូវប្រតិបត្តិការណ៍ទាំងមូល និងការអនុវត្តន៍កម្មវិធីរក្សាទុកឯកសារ
- ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការស្វែងរក
- ធ្វើការឆ្លើយតបព័ត៌មានទៅវិញទៅមកយ៉ាងឆាប់រហ័ស
- មានទំនើបកម្មក្នុងដៃលើការតម្កល់ឯកសារ កុំឲ្យមានការបាត់បង់។
- ធ្វើឲ្យអតិថិជនមានទំនុបចិត្ត
- មិនមានបញ្ហានៅពេលដល់ពេលប្រតិបត្តិ
- ចំណាយពេលវេលាតិច។

ខាងលើនេះ ចំនុចសំខាន់ដោយសារការគ្រប់គ្រងឯកសារឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ហើយមារបៀបរៀបចំទុកដាក់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវនិងមានសុវត្ថិភាពងាយស្រួលក្នុងការយកមកប្រើប្រាស់ម្តងៗ និងមានប្រសិទ្ធភាព ហើយធានាបាននូវចរន្តការងារ។

២.៣ ការប្រគល់ត្រឡប់

ដើម្បីធានាភាពជឿជាក់ពីសំណាក់ម្ចាស់បណ្តាំ សារការីមានករណីកិច្ច ចេញច្បាប់ចម្លង ឬលិខិតរដ្ឋបាលមួយច្បាប់ទៅម្ចាស់បណ្តាំ ដើម្បីបញ្ជាក់ថាម្ចាស់បណ្តាំបានតាក់តែងលិខិតមតក-សាសន៍របស់ខ្លួននៅមន្ទីរសារការី។ ម៉្យាងវិញទៀតដើម្បីឲ្យសន្តតិជន អច្ច័យលាភី និងជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍ បានដឹងថាម្ចាសបណ្តាំ បានធ្វើបណ្តាំមតកសាសន៍នៅទីណា ងាយស្រួល ជូនដំណឹងទៅមន្ទីរសារការអំពីមរណភាពរបស់មតកជនដើម្បីឲ្យសារការីចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិមតសាសន៍នៅពេលដែលមតកជន ទទួលមរណភាព។

២.៣.១ ការចេញសេចក្តីចម្លង

កន្លងមកតាមរយៈការអនុវត្តមុខងារសារការីតាមមន្ទីរនីមួយៗ នៃព្រះរាជណាចក្រកម្ពុជា ការចេញសេចក្តីចម្លងនៃលិខិតមតកសាសន៍ តម្រូវឲ្យមតកជនធ្វើការស្នើសុំទៅមន្ទីរសារការីដែលខ្លួនបានតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍។ ដោយសារតែ មតកសាសន៍ ជាលិខិតយថាភូត មានតែមួយច្បាប់គត់។ ប្រសិនបើម្ចាស់បណ្តាំចង់បានសេចក្តីចម្លងមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត សាការីត្រូវការចម្លងមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតជូនម្ចាស់ទៅមតកជន ដោយច្បាប់ចម្លងនោះ មានការបោះត្រាពីប្រធានមន្ទីរសារការី បញ្ជាក់ថា ត្រឹមត្រូវតាមទម្រង់ច្បាប់ដើម។ ដូច្នេះ ជាកាតព្វកិច្ចរបស់សារការី នៅពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំស្នើសុំឲ្យសារការីចេញលិខិតចម្លងនៃមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត សារការីត្រូវតែចេញច្បាប់ចម្លងជូនទៅមតកជន ហើយត្រូវបញ្ជាក់ថា ច្បាប់ចម្លងនេះ ត្រូវត្រឹមតាមច្បាប់ដើម។

៣.២.២ ការរៀបចំថតចម្លង

ជាគោលការណ៍ ការរៀបចំថតចម្លងឯកសារលិខិតមតកសាសន៍ជូនម្ចាស់បណ្តាំរដ្ឋបាលមន្ទីរត្រូវធ្វើដូចជា៖

- ត្រូវយកឯកសារពីកន្លែងរក្សាទុក
- មកស្កេន
- រក្សាទុកនៅក្នុង(Drive)
- ហើយត្រួតពិនត្យឯកសារនោះឲ្យបានច្បាស់លាស់ជាមុនសិន
- ធ្វើការបញ្ជូនឯកសារនោះ ទៅបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធ (ដូចជា៖ ប្រធានមន្ទីរសារការី អនុ-ប្រធានមន្ទីរសារការី) ជាដើម។

- នៅពេលទទួលបានឯកសារថតចម្លងហើយ ប្រធាន ឬ អនុប្រធានសារការីដែលបានតាក់តែងត្រូវតែពិនិត្យថាត្រូវត្រឹមតាមច្បាប់ដើមឬអត់។
- នៅពេលពិនិត្យត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ដើមរួចហើយ ប្រធាន ឬ អនុប្រធានសារការីដែលបានតាក់តែង ត្រូវចុះហត្ថលេខា និងថ្ងៃបរិច្ឆេទ ដើម្បីបញ្ជាក់ថាបានថតចម្លង និងពិនិត្យត្រូវត្រឹមអស់ហើយ។
- បន្ទាប់មកមន្ត្រីដែលរៀបចំថតចម្លងត្រូវបោះត្រា ដើម្បីបញ្ជាក់ថា ត្រូវត្រឹមតាមច្បាប់ដើម និងស្របតាមទម្រង់ច្បាប់ បញ្ជាក់ពីយថាភាពនៃលិខិត និងមានអានុភាពដូចច្បាប់ដើម។
- ត្រូវប្រគល់ឯកសារនោះ ទៅម្ចាស់បណ្តាំ ហើយម្ចាស់បណ្តាំត្រូវចុះហត្ថលេខា និងថ្ងៃបរិច្ឆេទថាខ្លួនទទួលលិខិតថតចម្លងនេះ ត្រូវត្រឹមតាមច្បាប់ដើម និងស្របតាមឆន្ទះរបស់ខ្លួនពិតប្រាកដមែន។
- ឬមួយទៀតបើម្ចាស់បណ្តាំមិនបានមកផ្ទាល់ទេ ត្រូវបញ្ជូនឯកសារនោះ តាមប្រព័ន្ធ អ៊ីម៉ែល (Email) ឬ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គម (Social Media) ។

២.៤ ការកំណត់តម្លៃសេវារក្សាទុក

ជាក់ស្តែក ការប្រតិបត្តិមុខងាររបស់សារការីមកទល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ នូវមិនទាន់មានច្បាប់ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តិណាមួយ កំណត់តម្លៃក្នុងការរក្សាទុកលិខិតបណ្តាំមតកសាសន៍ដែលសារការីបានតាក់តែងនោះទេ ហើយដោយសារតែគ្មានច្បាប់មិនទាន់បានកំណត់អំពីតម្លៃសេវាច្បាស់លាស់នោះ ទេ ទើបតម្លៃនោះគឺអាស្រ័យទៅលើមន្ទីរនៃសារការីនីមួយៗជាអ្នកកំណត់អំពីតម្លៃនោះ ។

២.៤.១ តម្លៃតាមការព្រមព្រៀងក្នុងការរក្សាទុក

មកទល់បច្ចុប្បន្ននេះ តួនាទីក្នុងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍របស់សារការី ពុំទាន់ឃើញមានបទដ្ឋានគតិយុត្តិ និងច្បាប់ណាមួយកំណត់អំពីតម្លៃក្នុងការរក្សាទុកលិខិតមតកសាសន៍របស់សារការីនោះទេ។ ប៉ុន្តែបើតាមការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែង នៅពេលដែលសារការីធ្វើការតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍ និងទទួលយកលិខិតបណ្តាំពីមតកជន សារការីត្រូវចចារជាមួយមតកជនជាមុនសិនដោយសេរី អំពីការកំណត់តម្លៃក្នុងរក្សាទុកលិខិតតមកសាសន៍។ តាមរយៈការប្រើប្រាស់សេវាសារការីមុននឹងមតកជន មកពឹងពាក់សេវាសារការី ក្នុងការតាក់តែង និងការរក្សាទុកនូវលិខិតមតក-សាសន៍ ដើម្បីធានាបាននូវសុវត្ថិភាព នៃខ្លឹមសារមតកសាសន៍ និងត្រឹមត្រូវតាមទម្រង់ច្បាប់របស់មតកជន ត្រូវធ្វើការចរចា និងព្រមព្រៀងជាមួយសារការី លើតម្លៃក្នុងការរក្សាទុក។ សារការី ត្រូវតែសិក្សាឲ្យច្បាស់ពីទំហំមតកសាសន៍ និងផលប៉ះពាល់ក្នុងការរក្សាទុក ជាមួយមតកជន នូវតម្លៃក្នុង

ការក្នុងការរក្សាទុកបានជាក់លាក់ហើយតម្លៃតាមការព្រមព្រៀងក្នុងការរក្សាទុកលិខិតមតសាសន៍ខាងលើ តម្រូវឲ្យម្ចាស់បណ្តាំ និងសារការី យល់ព្រមដោយឆន្ទៈពិតប្រាកដដោយសេរី ក្នុងការទទួលយកតម្លៃ និងយល់ព្រមក្នុងការផ្តល់តម្លៃជូនសារការី ដោយមិនមានបង្ខិតបង្ខំ ពីសំណាក់ សន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬជនពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍ឡើយ។

២.៤.២ តម្លៃតាមទំហំមតកសាសន៍ក្នុងការព្រមព្រៀង

សារការី នៅពេលគាត់តែងលិខិតមតកសាសន៍ និងទទួលយកបណ្តាំពីមតកជន មកថែរក្សាទុក សារការីត្រូវតែសិក្សាពីទំហំនៃមកតសាសន៍ច្បាស់លាស់ មុននិងសារការីកំណត់តម្លៃជាមួយមតកជន។ ដោយសារថា ការកំណត់បែបនេះ ពីព្រោះ មតកសាសន៍កាន់តែធំ សកម្មភាពការងាររបស់សារការីកាន់តែច្រើន និងហានីភ័យក្នុងការទទួលខុសត្រូវកាន់តែខ្ពស់។ ការកំណត់តម្លៃតាមទំហំមតកសាសន៍បែបនេះ ដើម្បីឲ្យមានភាពសមាមាត្រនៃសកម្មភាពការងាររបស់សារការី និងឲ្យមានតម្លាភាពនៃមន្ទីរសារការី ក្នុងការរក្សាលិខតិមតកសាសន៍អោយបានគង់វង្ស និងសុវត្ថិភាពរហូតដល់ការចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។

ជំពូកទី៣

តួនាទីសារការីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ជាដំណាក់កាលនៃការអនុវត្តមតកសាសន៍។ ជាគោលការណ៍ មតកសាសន៍នឹងត្រូវអនុវត្តនៅពេលមរណភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ។

ក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សារការីក៏មានតួនាទីផងដែរ នៅពេលសារការីទទួលយកមុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិ។ នៅក្នុងជំពូកទី៣ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយអំពីតួនាទីសារការីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ដែលមានដូចជា៖ ការចាប់ផ្តើមតួនាទីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ (៣.១) តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍(៣.២) និងការបញ្ចាប់តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ (៣.៣)។

៣.១. ការចាប់ផ្តើមតួនាទីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ជាទូទៅការចាប់ផ្តើមតួនាទីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ គឺនៅពេលដែលមតកជនបានទទួលមរណភាព ហើយម្ចាស់បណ្តាំបានប្រគល់អាណត្តិឲ្យសារការីជាប្រតិបត្តិមតកសាសន៍តាមខ្លឹមសារនៃលិខិតបណ្តាំ ហើយសារការីត្រូវទទួលបានអាណត្តិក្នុងការចាប់ផ្តើមជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សារការីត្រូវជូនដំណឹងនោះទៅឲ្យសន្តតិជន ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ[14]។

ហើយដើម្បីឲ្យមានភាពកាន់តែច្បាស់អំពីការចាប់ផ្តើមតួនាទី ជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ថែមទៀតនោះគឺត្រូវសិក្សានូវចំណុចដូចខាងក្រោម៖ អ្វីទៅការចាប់សន្តតិកម្ម និងការយល់ព្រមកាន់កាប់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិ (៣.១.១) អ្វីទៅ ការបើក និងការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសន៍ (៣.១.២) ។

៣.១.១. ការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម និងការយល់ព្រមកាន់កាប់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិ

៣.១.១.១. ការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម

សន្តតិកម្ម ជាទូទៅមានអានុភាពនៅពេលដែលមតកជនបានទទួលមរណភាព ។ សន្តតិកម្មមួយអាចអនុវត្តបាន ត្រូវគោរពនូវលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងមតកសាសន៍ ទើបសន្តតិកម្មនោះមានសុពលភាពក្នុងការអនុវត្ត។ ជាក់ស្តែង សន្តតិកម្មដែលអាចចាត់ទុកថា មានសុពលភាព ត្រូវគោរពលក្ខខណ្ឌដែលច្បាប់បានតម្រូវ ជាពិសេសក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧។

[14] មាត្រា ១២១៤ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ការបើកសន្តតិកម្ម គឺត្រូវធ្វើឡើងនៅចំពោះមុខ សន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍នៃលិខិតមតកសាសន៍ ព្រមទាំងមានវត្តមានសារការីជាអ្នកប្រិតបត្តិមតកសាសន៍ ដែលគាត់ទទួលអាណត្តិជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ស្របតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន នៅពេលគាត់តែងលិខិតមតកសាសន៍ កាលមតកជននៅរស់។

៣.១.១.២. ការយល់ព្រមកាន់កាប់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិ

នៅពេលដែលសន្តតិកម្មបានចាប់ផ្តើម ហើយមានលិខិតមតកសាសន៍ដែលបានកំណត់សារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សារការីដែលជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ ត្រូវអនុវត្តភារកិច្ចនោះភ្លាមៗ[15]។ ប្រសិនបើលិខិតមតកសាសន៍បានកំណត់សារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតសាសន៍ ហើយសារការីមិន បានឆ្លើយយល់ព្រមក្នុងការកាន់កាប់មុខងារបន្ទាប់ពីសន្តតិកម្មបានចាប់ផ្តើមទេ សន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភី និងដែលនពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត អាចកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ ហើយដាស់តឿនចំពោះសារការី ឲ្យឆ្លើយបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លាស់ក្នុងអំឡុងពេលនោះ អំពីការយល់ព្រម ឬមិនយល់ព្រមកាន់កាប់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍[16]។ ក្នុងករណីដែលសារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ មិនបានឆ្លើយបញ្ជាក់ក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ ត្រូវចាត់ទុកថាសារការីបានលាឈប់ពីការងារ[17]។ ប្រសិនបើគ្មានអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ទេ ឬ ក៏បាត់បង់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភី និងអ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍អាចទារទាមឲ្យតុលាការជ្រើសរើសអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បាន ដូចមានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១២១៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ មតកសាសន៍នោះផងដែរ ។

៣.១.២. ការបើក និងការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសសន៍

៣.១.២.១. ភាពចាំបាច់នៃការបើក និងការពិនិត្យបញ្ជាក់

ជាការកំណត់ដោយច្បាប់ នៅពេលដែលមតកជននេះបានទទួលមរណភាពដោយបន្សល់ទុកនូវលិខិតមតកសាសន៍ដែលជាការបង្ហាញឆន្ទៈចុងក្រោយមុនទទួលមរណភាព តម្រូវឲ្យមានការបើក នឹងមានការពិនិត្យបញ្ជាក់លើលិខិតមតកសាសន៍នៅតុលាការ ងាយស្រួលដើម្បីធ្វើការបញ្ជាក់នូវលិខិតបណ្តាំនោះ តើលិខិតបណ្តាំដែលយកមកពិនិត្យនេះ ពិតជាបានធ្វើឡើងដោយដៃផ្ទាល់ ឬប្រាប់ដោយផ្ទាល់មាត់ទៅសារការីដើម្បីធ្វើការតាក់តែងបណ្តាំលិខិតមតកសាសន៍ជាលិខិយថាភូត

15 មាត្រា ១២១៥ នៃក្រមរដ្ឋវេណីឆ្នាំ ២០០៧
16 មាត្រា ១២១៦ កថាខណ្ឌទី១ វាក្យខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
17 មាត្រា ១២១៦ កថាខណ្ឌទី១ វាក្យខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

របស់មតកជនកាលនៅរស់ពិតឬយ៉ាងណា។ ម៉្យាងវិញទៀតការពិនិត្យបញ្ជាក់នូវលិខិតមតសាសន៍ គឺធ្វើឡើងដើម្បីឲ្យសន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភី និងជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍បានដឹងលឺ និង ដើម្បីកំណត់នូវខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍នោះ ជៀសវាងកុំឲ្យមានការលួចកែប្រែក្រោយការ ពិនិត្យបញ្ជាក់នោះ។[18]

គួរឲ្យកត់សម្គាល់ផងដែរថា ការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសន៍ដែលបានរាប់រៀបខាងលើ គឺមិនមែនជាការពិនិត្យទៅលើលក្ខខណ្ឌសុពលភាពនៃមតកសាសន៍នោះទេ ដូចនេះ ប្រសិនបើមានហេតុណាមួយដែលអាចធ្វើឲ្យលិខិតមតកសាសន៍មោឃភាព អ្នកដែលមានផលប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធអាចដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទៅតុលាការដើម្បីធ្វើការបញ្ជាក់អំពីមោឃភាពនៃមតកសាសន៍នោះ ជាដើម ។[19]

ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្ដី មិនមែនគ្រប់លិខិតមតកសាសន៍សុទ្ធតែចាំបាច់ត្រូវឆ្លងកាត់នីតិវិធីនៃការពិនិត្យបញ្ជាក់ឡើយ។ ឧទាហរណ៍៖ គឺលិខិតមតកសាសន៍ដែលតាក់តែងឡើយដោយសារការី ត្រូវចាត់ទុកថា ជាមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត ហើយមានអានុភាពស្មើសាលក្រម ឬសាលដីកាអាចអនុវត្តភ្លាម។ ដូច្នេះ នៅពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម លិខិតមតកសាសន៍ ដែលបានតាក់តែងដោយសារការី មិនចាំបាច់ទាមទារការពិនិត្យបញ្ជាក់ទេ វាអាចបើកសន្តតិកម្មបាន។ ក្រៅពីលិខិតមតកសាសន៍ដែលធ្វើឡើងជាលិខិតយថាភូត សុទ្ធតែជាកម្មវត្ថុនៃកាធ្វើពិនិត្យបញ្ជាក់ទាំងអស់។

៣.១.២.២. ភាពចាំបាច់នៃហេតុដែលត្រូវគោរពមុន

នៅក្នុងមាត្រា ១២១៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបញ្ញត្តិថា អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រង់លិខិតមតក-សាសន៍ឬ សន្តតិជន ឬ អ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត ដែលបានរកឃើញលិខិតមតក-សាសន៍ ត្រូវដាក់ពាក្យសុំការបញ្ជាក់លិខិតនោះ ដោយភ្ជាប់លិខិតមតកសាសន៍នោះ ជូនទៅតុលាការដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវហើយ ក្រោយពីខ្លួនបានដឹងអំពីការចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម គឺ លើកលែងតែលិខិតមតកសាសន៍នោះជាលិខិតយថាភូត ។ ចំពោះលិខិតមតកសាសន៍ដែលបិទដោយប្រថាប់ត្រា អាចបើកបាននៅចំពោះមុខតុលាការប៉ុណ្ណោះ ដោយមានវត្តមានរបស់អ្នកសង្កេតការណ៍ជាសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬអ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ឬអ្នកតំណាងរបស់ជននោះ បើពុំនោះទេនឹងត្រូវពិន័យស៊ីវិលជាប្រាក់ មិនលើសពី ១.០០០.០០០ (មួយលាន) រៀល[20]។ ទោះបីជាលិខិត

[18] វ៉ៃ ភីរក្ស សិស្សសារការីជំនាន់ទី២ *កិច្ចការស្រាវជ្រាវ ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍* (សាលាភូមិន្ទសារការី,២០១៨),ទំព័រ ២.
[19] វ៉ៃ ភីរក្ស សិស្សសារការីជំនាន់ទី២ *កិច្ចការស្រាវជ្រាវ ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍* (សាលាភូមិន្ទសារការី,២០១៨),ទំព័រ ២.
[20] មាត្រា ១២១៣ កថាខណ្ឌទី៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

មតកសាសន៍នោះបានបើកនៅក្រៅតុលាការក៏ដោយ ក៏លិខិតនោះមិនត្រូវបាត់បង់អានុភាពឡើយ[21] ។

៣.១.២.៣. លិខិតមតកសាសន៍ទទួលការពិនិត្យបញ្ជាក់

នៅពេលដែលលិខិតមតកសាសន៍ទទួលបានការពិនិត្យបញ្ជាក់ និងមានភាពត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់រួចហើយ នាំឲ្យលិខិតមតសាសន៍នោះមានអានុភាព និងអាចអនុវត្តបានទៅតាមការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ ។ ការពិនិត្យបញ្ជាក់លិខិតមកសាសន៍ គឺមានបំណងបញ្ជាក់អំពីអត្ថិភាព ឬនត្ថិភាពនៃមតកសាសន៍ ដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់ចំពោះឆន្ទៈពិតប្រាដករបស់មតកជន និងគោរពលក្ខខណ្ឌទម្រង់មតកសាសន៍ ដែលច្បាប់បានកំណត់ ។ ករណីលិខិតមតក-សាសន៍មានច្រើនច្បាប់ ត្រូវពិនិត្យទម្រង់ និងខ្លឹមសារនិងអត្ថបទ ហើយប្រសិនបើត្រូវនឹងលក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលមតកសាសន៍ ត្រូវអនុវត្តតាមទម្រង់នៃការលុបចោលនោះ។

៣.២. តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ជាអ្នកដែលបានជ្រើសតាំងដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ហេតុនេះហើយ ត្រូវផ្តល់សិទ្ធិ និងករណីយកិច្ច ដើម្បីគ្រប់គ្រងមតិក និងធ្វើនូវរាល់សកម្មភាពផ្សេងទៀតដែលចាំបាច់ ដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ឲ្យស្របតាមខ្លឹមសារនៃលិខិតបណ្តាំដែលសារការីបានតាក់តែងដោយមានការប្រាប់ដោយផ្ទាល់មាត់ពីមតកជន និងតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១២២០ នៃសេចក្តីកំណត់ក្រម ឆ្នាំ២០០៧។ ហើយសារការី នៅពេលដែលខ្លួនដើរតួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតក-សាសន៍ សារការីត្រូវគោរពតាម ឆន្ទៈរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ ព្រមទាំងស្របតាមខ្លឹមសារនៃលិខិតបណ្តាំ និងគោរពតាមបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ផងដែរ។ ដើម្បីឲ្យមានសភាពត្រឹមត្រូវ ជាពិសេសគឺឲ្យមានអានុភាព និងឲ្យសមស្របទៅតាមតួនាទីរបស់សារការីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍គប្បីស្វែងយល់៖ អ្វីទៅការធ្វើបញ្ជីសារពើភណ្ឌ (៣.២.១) ការគ្រប់គ្រង់មតិក (៣.២.២) ការប្រតិបត្តិតាមខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ (៣.២.៣) ការជ្រើសតាំងបន្ត (៣.២.៤) សហប្រតិបត្តិ (៣.២.៥.) និង សោហ៊ុយ (៣.២.៦)។

៣.២.១. ការធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ

ក្រោយពីសារការីបានកាន់កាប់មុខងារ ជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ជាដំបូងសារការី ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយត្រូវប្រគល់បញ្ជីសារពើភណ្ឌនោះទៅឲ្យសន្តតិជន ដោយ

[21] មាត្រា ១២១៣ កថាខណ្ឌទី៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

គ្មានការយឺតយ៉ាវ[22]។ ក្នុងករណីដែលសារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍គាត់ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ សន្តតិជនអាចអវត្តមានបាន[23]។

គួរកត់សម្គាល់ផងដែលថា មូលហេតុដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានបញ្ញត្តិថា អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៅដែលខ្លួនចាប់ផ្តើមកាន់កាប់មុខងារដំបូង គឺដើម្បីកំណត់ឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់នូវមតិករបស់មតកជននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ដែលជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធក្នុងការគ្រប់គ្រងចាត់ចែងមតិករបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ព្រមទាំងដើម្បីបញ្ជាក់អំពីមូលដ្ឋាននៃករណីយកិច្ចប្រគល់ ករណីកិច្ចរាយការណ៍ និងករណីយកិច្ចសងសំណងរបស់សារការីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ជាដើម ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការរៀបចំបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌអាចអនុវត្តទៅបានតែចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិជាក់លាក់ដែលបានកំណត់នៅ លិខិតមតកសាសន៍តែប៉ុណ្ណោះ[24]។ ដូច្នេះក្នុងករណីដែលខ្លឹមសារនៃលិខិតបណ្តាំរបស់មតកជន មានចែងអំពីសិទ្ធិនិងករណីយកិច្ចរបស់សារការីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សារការីត្រូវអនុវត្តតែចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិមួយភាគនោះប៉ុណ្ណោះ មិនអាចអនុវត្តលើសពីទ្រព្យដែលមតកជនបានចែងនោះទេ ។

នៅពេលដែលសារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានចាប់ផ្តើមកាន់កាប់មុខងាររបស់ខ្លួន សន្តតិជនពុំអាចចាត់ចែងមតិក ឬធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀត ដែលនាំឲ្យរារាំងដល់ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានឡើយ[25] ។ ហើយម្យ៉ាងទៀតនោះ សន្តតិជនមិនអាចទៅធ្វើនូវសកម្មភាពដែលប៉ះពាល់ដល់ការប្រតិបត្តិដល់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះទេ ។

៣.២.២. ការគ្រប់គ្រងមត៌ក

សារការី មានសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចក្នុងការគ្រប់គ្រងថែរក្សាមតិក និងធ្វើរាល់សកម្មភាពផ្សេង ទៀតដែលចាំបាច់ដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ឲ្យស្របតាមខ្លឹមសារនៃលិខិតបណ្តាំ[26]។

ដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ក្នុងនាមជាអ្នកគ្រប់គ្រងដោយសុចរិត[27]។ សារការីដែលបានធ្វើការជ្រើសតាំងដើម្បីធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តមតកសាសន៍ ត្រូវធ្វើសកម្មភាពមួយចំនួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រង

[22] មាត្រា១៨១៩ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[23] មាត្រា១៨១៩ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[24] មាត្រា១២២២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[25] មាត្រា ១២២១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[26] មាត្រា ១២២០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[27] មាត្រា ៦៤០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

មតិក ដែលសកម្មភាពនោះមានដូចជា ការមើលថែទាំ ការជួលជុល ការប្រមូលផលស៊ីវិល ឬ ផលធម្មជាតិ ជាដើម ។

៣.២.៣. ការប្រតិបត្តិតាមខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍

ជាធម្មតា នៅពេលដែលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើមដោយមានវត្តមាននៃលិខិតមតកសាសន៍ នោះ បញ្ញត្តិស្តីពីសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ត្រូវយកមកអនុវត្ត។ បន្ថែមលើសពីនេះទៀត បើមតកជនបានកំណត់ចំណែកមតិក ឬវិធីបែកចែកនូវមតិកនោះ សាកាវីត្រូវធ្វើការបែងចែកត្រូវតែគោរពទៅតាមការកំណត់របស់មតកជនទៅឲ្យសន្តតិជនច្រើនអ្នក ឬតែម្នាក់ដោយមតកសាសន៍នោះត្រូវធ្លាក់ទៅលើសន្តតិជន ដែលត្រូវទទួលនូវមតកសាសន៍។ ដូចនេះបើខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ជាការប្រគល់នូវវត្ថុអ្វីមួយ នោះសារការីត្រូវប្រគល់នូវវត្ថុនោះឲ្យទៅសន្តតិជនដែលត្រូវទទួល ហើយប្រសិនបើវត្ថុនោះជាអចលនវត្ថុវិញ សារការីត្រូវធ្វើនីតិវិធីចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិមកឲ្យសន្តតិជនដែលត្រូវទទួលបានផងដែរ ។[28]

៣.២.៤. ការជ្រើសតាំងបន្ត

សារការី អាចជ្រើសតាំងតតិយជនណាម្នាក់ឲ្យអនុវត្តភារកិច្ចជំនួសខ្លួនបាន តែក្នុងករណីដែលមានមូលហេតុដែលពុំអាចជៀសវាងបាន[29] តែប៉ុណ្ណោះលើកលែងតែករណីដែលមតកជនបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេង[30]។ ប្រសិនបើសារការី បានឲ្យតតិយជនអនុវត្តនូវភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយមានមូលហេតុសមរម្យ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការជ្រើសតាំងបន្ត និងការត្រួតពិនិត្យជននោះ ចំពោះអច្ច័យលាភី និងសន្តតិជន។

ក្នុងករណីដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បន្ត ពីសារការីមានកំហុសនៅពេលដែលប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ អ្នកប្រតិបត្តមតកសាសន៍ពុំអាចលើកលែងអំពីភាពគ្មានកំហុសរបស់ខ្លួន ដើម្បីឲ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះ អច្ច័លាភី និងសន្តតិជនបានឡើយ។ ដោយសារតែនៅក្នុងបទបញ្ញត្តិស្តីពីសន្តតិកម្មតាមមតសាសន៍ ក៏ដូចជាបទបញ្ញត្តិស្តីពីអាណត្តិ គឺពុំបានបញ្ញត្តិអំពីការអនុវត្តជំនួសនោះទេ ដោយសារវាផ្ទុយនឹងឆន្ទៈរបស់មតកជន ដែលខ្លួនបានកំណត់ក្នុងលិខិតបណ្តាំ។

---

[28] វ៉ៃ ភីរក្ស សិស្សសារការីជំនាន់ទី២ *កិច្ចការស្រាវជ្រាវ ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍* (សាលាភូមិន្ទសារការី,២០១៨),ទំព័រ ៧.

[29] មូលហេតុដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីហាមឃាត់មិនអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងតតិយជនដោយសេរីប្រសិនបើគ្មានមូលហេតុសមរម្យ ដោយសារតែមតកជនមានជំនឿទុកចិត្តទៅលើចំនេះដឹង ដូចជាសមត្ថភាពរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ។

[30] មតកជនអាចចែងក្នុងមតកសាសន៍ថា ទោះបីជាគ្មានមូលហេតុដែលពុំអាចជៀសវាងបានក៏ដោយ ក៏អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មានសិទ្ធិជ្រើសតាំងតតិយជនឲ្យអនុវត្តការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ផងដែរ

ដោយឡែក ក្នុងករណីដែលសារការី បានឲ្យតតិយជនអនុវត្តភារកិច្ចជំនួស ដោយគ្មានមូលហេតុដែលអាចជៀសវាងបានទេ នោះត្រូវសងសំណងនៃការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយសារមូលហេតុនោះ ចំពោះអច្ច័យលាភី និងសន្តតិជន ឬជនពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត ។ សារការីត្រូវសងនៃការខូចខាត ដោយសារតែវាជាការមិនបំពេញករណីកិច្ច ព្រោះថាមតកជនបានកំណត់បុគ្គលដែលគាត់មានទំនុបចិត្តដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។ បើសារការី បានកំណត់ឲ្យបុគ្គលផ្សេងធ្វើកិច្ចការជំនួសខ្លួននោះវានឹងផ្ទុយនឹងឆន្ទៈរបស់មតកជន ។ [31]

៣.២.៥. សហប្រតិបត្តិ

យោងទៅតាមមាត្រា ១២២៥ កថាខណ្ឌទី១ បានកំណត់ថាយ៉ាងច្បាស់ថា នៅពេលដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មានច្រើននាក់ ការអនុវត្តភារកិច្ចនោះត្រូវសម្រេចលើសពីពាក់កណ្តាល ប៉ុន្តែបើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

ដោយឡែកចំពោះករណីធ្វើសម្មភាពរក្សាទុកវិញសារការីនីមួយៗអាចធ្វើដោយឯកឯងបានដោយមិនចាំបាច់អនុវត្តភារកិច្ចរួមគ្នាឡើយ[32] ។

៣.៣. សោហ៊ុយអ្នកប្រតិបត្តិ

សោហ៊ុយដែលទាក់ទងទៅនឹងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវជាបន្ទុកនៃមតិក ប៉ុន្តែមិនអាចកាត់បន្ថយភាគបម្រុង ដោយសារសោហ៊ុយបន្ទុកនោះឡើយ[33]។ សោហ៊ុយនៃការប្រតិបត្តិមតក-សាសន៍នោះមានដូចខាងក្រោម៖

៣.៣.១. កម្រៃរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ គឺជាអ្នកដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ហើយត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិ និងករណីយកិច្ច ដើម្បីគ្រប់គ្រងមតិក និងធ្វើរាល់សកម្មភាពផ្សេងទៀតដែលចាំបាច់ ដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ហើយជាពិសេស នៅពេលប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សារការីត្រូវចាត់ចែងកិច្ចការនោះដោយប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងនាមជាអ្នកគ្រប់គ្រងដោយសុចរិត ផងដែរ។

[31] វ៉ៃ ភីរក្ស របស់សិស្សសារការីជំនាន់ទី២ *កិច្ចការស្រាវជ្រាវ ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍* (សាលាភូមិន្ទសារការី,២០១៨), ទំព័រ ១១.

[32] មាត្រា ១២២៥ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

[33] មាត្រា ១២២៧ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

ដូចនេះ ជាការតបស្នងទៅនឹងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មតក-សាសន៍ អាចទទួលកម្រៃដែលបានកំណត់នៅក្នុងមតកសាសន៍បាន[34]។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមតក-សាសន៍បានបង្ហាញឆន្ទៈនៅក្នុងមតកសាសន៍ថា អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ពុំទទួលបានកម្រៃទេ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ និងមិនទទួលបានកម្រៃឡើយ។ គួរគត់សម្គាល់ផងដែរថា ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ប្រៀបដូចជាកិច្ចការអាណត្តិ ហេតុដូច្នេះហើយ ទើបមាត្រា ១២២៩ បានបញ្ញត្តិអំពីការអនុវត្តដូចគ្នាតាមបញ្ញត្តិស្តីពីអាណត្តិ។ ហេតុដូច្នេះនេះហើយ ទើបយើងអាចកំណត់បានថា ការងារប្រតិបត្តិមតកសាសន៍អាចទទួលកម្រៃ ឬ មិនទទួលកម្រៃ ដូចនិងកិច្ចសន្យាអាណត្តិដែរ។

មូលហេតុដែលមតកជនបានកំណត់ថា អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មិនទទួលបានកម្រៃនៅក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ដោយសារតែ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ អាចជាសន្តតិជន ឬជាអច្ច័យលាភី ដែលទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ពីតមកជនហើយ ដូចនេះ ការទទួលបាននូវកម្រៃពីការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ គឺជាការសមរម្យ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមតកសាសន៍បានកំណត់តតិយជនដែលគ្មានទទួលផលប្រយោជន៍ពីសន្តតិជនឲ្យធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ នោះពុំមានភាពសមរម្យឡើយ ប្រសិនបើគាត់ធ្វើការងារដោយពុំទទួលបានកម្រៃ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ប្រសិនបើហេតុនោះបានកើតឡើយ កាត់អាចបដិសេធមិនកាន់មុខងារបាន។

នៅក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍ពុំបានកំណត់អំពីកម្រៃទេ តុលាការត្រូវកំណត់ចំនួនទឹកប្រាក់នៃកម្រៃនោះ តាមពាក្យសុំរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បើយល់ឃើញថាសមរម្យក្នុងការបង់កម្រៃ ដោយពិចារណាទៅលើស្ថានភាពនៃមតិក ទំនាក់ទំនងរវាងម្ចាស់បណ្តាំ និងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ និងស្ថានភាពផ្សេងៗទៀត[35]។

ឧទាហរណ៍: ការយកជំនាញផ្នែកច្បាប់ដូចជា សារការី ឬ មេធាវី ជាអាទិ៍ មកធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវផ្តល់កម្រៃឲ្យបានសមរម្យក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ។

ជាការអនុវត្តជាក់ស្តែង នៅពេលដែលមតកជន បានធ្វើមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូតមតកជន ភាគច្រើនតែងតែកំណត់សារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ដោយសារតែសារការីជាអ្នកជំនាញផ្នែកច្បាប់ ជាពិសេសគាត់ជាអ្នកតាក់តែងលិខិតមតកសាសន៍នេះតែម្តង។ ដូច្នេះសារការីត្រូវយល់ដឹងពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំពោះកម្រៃនៃការប្រតិបត្តិមតក-

[34] មាត្រា ១២២៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧
[35] មាត្រា ១២២៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

សាសន៍ ជាទូទៅ គឺត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងមតកសាសន៍ ផងដែរ។ ដូចនេះ ករណីនៃការដាក់ពាក្យបណ្តឹងសុំឲ្យតុលាការកំណត់អំពីកម្រៃនិងពុំមានអត្ថិភាពឡើយ។

១.២.៣ សោហ៊ុយផ្សេងទៀតក្រៅពីកម្រៃរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

សោហ៊ុយដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ក្រៅពីកម្រៃរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍អាចមានដូចជា៖

- សោហ៊ុយគ្រប់គ្រងមតិក
- សោហ៊ុយធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ
- សោហ៊ុយចាំបាច់សម្រាប់នីតិវិធីពិនិត្យបញ្ជាក់លិខិតមតកសាសន៍
- សោហ៊ុយដាក់ពាក្យសុំកំណត់អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន
- សោហ៊ុយដាក់ពាក្យសុំផ្តាច់មតិក ឬលុបចោលនូវការផ្តាច់មតិកពីសន្តតិជន ដោយមតកសាសន៍
- សោហ៊ុយទាក់ទងនឹងការចុះសំបុត្រកំណើតរបស់កូននៅក្នុងសៀវភៅកំណើត (ការទទួលស្គាល់កូន) ជាអាទ៍។

នៅក្នុងមាត្រា ១២២៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០០៧ បានកំណត់ថា សោហ៊ុយដែលទាក់ទងទៅនឹងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវជាបន្ទុកនៃមតកសាសន៍ ប៉ុន្តែ មិនអាចបន្ថយភាគបម្រុង ដោយសារបន្ទុកនេះឡើយ។

៣.៤. ការបញ្ចប់តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ជាទូទៅនៅពេលដែលសារការី បានប្រតិបត្តិទៅតាមមតកសាសន៍ និងបំពេញនូវតួនាទីរបស់ខ្លួន រួចរាល់អស់ហើយនោះតួនាទីរបស់សារការីក៏បានបញ្ចាប់ទៅតាមនឹងផងដែរ ។ យ៉ាងណាមិញអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវប្រតិបត្តិដោយសុចរិត និងមានភាពស្មោះត្រង់។ ហើយការបញ្ចាប់តួនាទីក្នុងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍យ៉ាងណានោះ យើងគប្បីយល់៖ អ្វីទៅ ការអនុវត្តចប់ (៣.៣.១) ការលាឈប់ (៣.៣.២) ការបញ្ឈប់ (៣.៣.៣) និង អានុភាពនៃការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ (៣.៣.៤)

៣.៣.១. ការអនុវត្តចប់

នៅពេលដែលសារការីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ និងបានបំពេញនូវតួនាទីរបស់ខ្លួនទៅតាមលក្ខខណ្ឌដែលបានកំណត់ក្នុងខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ និងគោរពតួនាទីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតសាសន៍ រួចអស់ហើយ ការអនុវត្តមតកសាសន៍នេះក៏បានបញ្ចប់ ហើយបើការអនុវត្តមានសភាពត្រឹមត្រូវ

សុចរិត ស្មោះត្រង់ សច្ចភាព ហើយថែមទាំងមានសីលធម៌ទៀតនោះ ការអនុវត្តនូវមតកសាសន៍នោះក៏ត្រូវបានចប់ នូវពេលដែល មតិកនោះបានចែកទៅឲ្យសន្តតិជន និងជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍រួចរាល់ ។ ដូចនេះការអនុវត្តមតកសាសន៍ក៏ត្រូវបានបញ្ចប់ផងដែរ ។

៣.៣.២. ការលាឈប់

បើមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ សារការី អាចលាឈប់ពីភារកិច្ចបាន ដោយទទួលការអនុញ្ញាតពីតុលាការ[36]។ មូលហេតុត្រឹមត្រូវអាចមានច្រើនសណ្ឋាន ដូចជា ការមានជម្ងឺរាំរ៉ៃ ការជាប់ទៅបំពេញបេសកម្មនៅបរទេសមានរយៈពេលវែង ឬមានភាពមមាញឹកនឹងការបំពេញការងារផ្ទាល់ខ្លួនជាច្រើន និងមានការកាប់មុខងារមួយដែលមានភាពមមាញឹកហួសហេតុ ជាអាទិ៍[37]។ ការអនុញ្ញាតឲ្យសារការីលាឈប់ពីភារកិច្ចនេះ គឺមានភាពចាំបាច់ណាស់ ដោយសារតែវាបានបញ្ចៀសនូវផលវិបាកគតិយុត្តិដល់សន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភី ក៏ដូចជាអ្នកពាក់ព័ន្ធទៅនឹងផលប្រយោជន៍ផងដែរ ។

៣.៣.៣. ការបញ្ឈប់

បើសារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បានធ្វេសប្រហែស ក្នុងការបំពេញនូវភារកិច្ច ឬបើមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវផ្សេងទៀត អ្នកពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឲ្យបញ្ឈប់គាត់នោះបាន[38] ។ មូលហេតុនៃការបញ្ឈប់មានដូចជា ការបាត់ខ្លួនរបស់សារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ការមិនយកចិត្តទុកដាក់នឹងភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ការគៃបំបាត់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ការជាប់ពន្ធធានាគារ ភាពខ្ជិលច្រអូសនៃការបំពេញមុខងារ និងមានជម្ងឺរយៈពេលវែងដែលជាឧបសគ្គក្នុងការប្រតិបត្តិ ជាអាទិ៍[39] ។

៣.៣.៤. អានុភាពនៃការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ជាគោលការណ៍ នៅពេលដែលមានវត្តមាននៃមតកសាសន៍ ហើយសារការីជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវបានកំណត់ដើម្បីធ្វើការប្រតិបត្តិ នោះសន្តតិជនពុំអាចចាត់ចែងមតិក ឬធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀតដែលនាំឲ្យរារាំងដល់ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានឡើយ។ ហើយប្រសិនបើសន្តតិជនបានធ្វើសកម្មភាពទាំងនេះ វាពុំមានអានុភាពនោះទេ[40]។ ហេតុដូចនេះហើយ បានជា

[36] មាត្រា ១២២៧ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

[37]ក្រសួងយុត្តិធម៌, ២០០៩, *សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគទី៦ គន្ថីទី៨-ទី៩*, ភ្នំពេញ៖ ក្រសួងយុត្តិធម៌។

[38] មាត្រា ១២២៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

[39]ក្រសួងយុត្តិធម៌, ២០០៩, *សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគទី៦ គន្ថីទី៨-ទី៩*, ភ្នំពេញ៖ ក្រសួងយុត្តិធម៌។

[40] មាត្រា ១២២១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧

មាត្រា ១២២៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានកំណត់ថា អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវធ្វើសកម្មភាពក្នុងនាមជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ចំពោះមតិកដែលខ្លួនត្រូវប្រតិបត្តិ ហើយសកម្មភាពដែលអ្នកប្រតិបត្តិបានធ្វើជាមុខនាទី ត្រូវមានអានុភាពផ្ទាល់ចំពោះសន្តតិជន ។ ដូចបានដឹងហើយថា សន្តតិ-ជនជាប្រធាននៃមតិក រីឯសារការីអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ គឺមានសិទ្ធិក្នុងការគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែង រាល់សកម្មភាពដែលខ្លួនធ្វើបានធ្វើ គឺមានអានុភាពផ្ទាល់ចំពោះសន្តតិជន ។

ឧទាហរណ៍៖ មតកជនបានធ្វើអច្ច័យទាននូវដីមួយកន្លែងឲ្យទៅអច្ច័យលាភីដែលជាក្មួយរបស់ខ្លួន ។ ការធ្វើអច្ច័យទាននោះ នឹងនាំឲ្យសន្តតិជនរបស់មតកជននេះក្លាយជាទៅជាកូនបំណុលរបស់អច្ច័យលាភី ហើយសន្តតិជនត្រូវអនុវត្តករណីយកិច្ចចំពោះអច្ច័យលាភីនោះ ។ ហេតុដូចនេះហើយ ប្រសិនបើមានសារការីអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ នឹងក្លាយជាអ្នកអនុវត្តជំនួសសន្តតិជន ហើយការអនុវត្តនោះផងដែរមានអត្ថន័យថាសន្តតិជនបានអនុវត្តករណីយកិច្ចរបស់ខ្លួនចំពោះម្ចាស់បំណុលដែលជាអច្ច័យលាភីនោះផងដែរ ដោយហេតុថាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍គឺជាអ្នកតំណាងរបស់សន្តតិជន ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

បន្ទាប់ពីបានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងដែលបានបង្ហាញនៅការអត្ថាធិប្បាយខាងលើរួចមកហើយ អំពីការចាប់កំណើតជាថ្មីម្តងទៀតនៃវិជ្ជាជីវៈសារការីក្នុងនីតិរដ្ឋថ្មីនេះ ហើយថែមទាំងធ្វើឲ្យដឹង ទាក់ទងនឹង មុខងារ សិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច ហើយជាពិសេសនោះធ្វើដឹងពីតួនាទីសារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍មួយចំនែកទៀតផងដែរ ។ ហេតុដូចនេះហើយសារការីចំនួនតិចតួចនៅឡើយ ហើយវិសាលភាពរបស់សារការីនេះទៀតសោតនូវមិនទាន់មានភាពទូលំទូលាយនៅឡើយទេ រហូតមកដល់នេះមានប្រជាពលរដ្ឋប្រមាណមិនដល់ ៩០ភាគរយផងដែលបានស្គាល់ និងយល់ដឹងអំពីវិជ្ជាជីវៈសារការី ហើយស្របពេលដែលសារការីមានចំនួនកើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ហើយក៏មានការកកើតនូវមន្ទីសារការីជាច្រើនផងដែរ ប៉ុន្តែនៅតែមិនទាន់អាចឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះនោះទេ ។

សារការី គឺជាមន្ត្រីសាធារណៈដែលទទួលបានប្រតិភូតកម្មអំណាចពីរាជរដ្ឋាភិបាលដែលមានតួនាទីសំខាន់ក្នុងការតាត់តែងលិខិតគតិយុត្តដោយសារការី និងបានផ្តល់ការពិគ្រោះយោបល់ និងបញ្ជាក់នូវបំណងពិតរបស់គូរភាគីទាំងសងខាង ពីដើមហើយនិងពន្យល់ហេតុផលទាំងនោះ ។ សារការី ជាមន្ត្រីសាធារណៈដែលអនុវត្តវិជ្ជាជីវៈសេរី ដែលមានសេរីភាពក្នុងការទទួលយកអតិថិជនដើម្បីបំរើសេវារបស់ខ្លួន ។ ហើយតួរយ៉ាងសារការី ក៏មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ផងដែរក្នុងលិខិតមតក-សាសន៍ដូចជា ហើយតួនាទីរបស់សារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ដែលតួនាទីដ៏សំខាន់នោះ មានតួនាទីក្នុងការតាក់តែងនូវលិខិត តួនាទីក្នុងការតម្កល់ និងតួនាទីក្នុងប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ។ ហើយបច្ចុប្បន្នសារការីបានដើរតួយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងវិស័យច្បាប់ ជាពិសេសនៅក្នុងទំនាក់ទំនង គ្រួសារ និងទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត ដែលទាមទារការចូលរួមជាចាំបាច់នៃវត្តមានរបស់សារការី ។ សារការី ជាអ្នកធានាការពារផលប្រយោជន៍របស់គូភាគី ដែលបានមកពឹងពាក់ខ្លួនឲ្យជៀសផុតពីការកេងប្រវ័យការក្លែងបន្លំ ការឆបោក និងល្បិចកលទុច្ចរិតគ្រប់បែបយ៉ាង និងតាមរូបភាពធ្វើជាលិខិតស្នាម ឬលិខិតផ្សេងៗ ។ ដោយលិខិតយថាភូត ដែលសារការីបានចារឹកឡើងជូនដល់គូភាគី ដូចជា៖ មតក-សាសន៍ និងលិខិតស្នាមផ្សេងទៀត គឺមានការផ្តល់ប្រឹក្សាយោបល់ពីសំណាក់សារការី ហើយលក្ខណៈច្បាសលាស់និងមានភាពទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ក្នុងការតាក់លិខិតរបស់ខ្លួន ដោយត្រូវពិនិត្យយ៉ាងម៉ត់ចត់ រួមទាំងមានការទុកដាក់នឹងរក្សាទុក និងរក្សាការសម្ងាត់យ៉ាងត្រឹមត្រូវបំផុត ដែលអាចនិយាយបានថានេះជាកាតព្វកិច្ចរបស់សារការីផងដែរ ។ ហើយយ៉ាងណាមិញសារការីគឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់ និងស្ថេរភាពក្នុងសង្គម ពីព្រោះបើយើងពិនិត្យទៅលើ

តួនាទីរបស់សារការីគឺមានភាពរឹងមាំក្នុងការពង្រឹងស្ថានភាពគតិយុត្តទាក់ទង និងលិខិតមតសាសន៍ ដែលច្បាប់បានប្រគល់ឲ្យវិជ្ជាជីវមួយនេះ ។

ជាចុងក្រោយ យើងអាចសន្និដ្ឋានបានថាសារការីជាវិជ្ជាជីវៈមួយ ដែលសង្គមនៃការរស់នៅបច្ចុប្បន្នត្រូវការជាចាំបាច់មិនតែប៉ុណ្ណោះ សិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់កសារការីបានដើរតួយ៉ាងសំខាន់បំផុតនៅក្នុងវិស័យច្បាប់ ដែលជួយជំរុញក្នុងការអភិវឌ្ឍនៃការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវនិងមានសមតភាព តម្លាភាព យុត្តិធម៌ ភាពឆាប់រហ័ស និងផ្តល់ភាពងាយស្រួលដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការពឹងពាក់ផងដែរ ។ តួយ៉ាងតួនាទីសារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យមានប្រសិទ្ធិភាព តាមរយៈការកាត់បន្ថយពាក្យបណ្តឹង នឹងភាពស្មុកស្មាញនៃការជុំនុំជំរះ ក្នុងបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ពិសេសការជួយជំរុញអោយការប្រកបនូវប្រសិទ្ធិភាព ទំនុបចិត្តដោយការបង្កើនភាពស្របតាមច្បាប់ ។

អនុសាសន៍

ក្រោយពីបានបញ្ចាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ អំពីតួនាទីសារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ ក្រុមខ្ញុំបាទបានសង្កេតឃើញថា តួនាទីសារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការជួយជំរុញ ការអនុវត្តច្បាប់ដោយកាន់តែប្រសើរឡើង ។ ជាមួយគ្នានោះដែរ ក្រុមខ្ញុំបាទយល់ឃើញថាមានចំនុចមួយចំនួនដែលជួយជំរុញឲ្យដំណើរការក្នុងការអនុវត្តលើ តួនាទីសារការីក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ និងមានភាពល្អប្រសើរជាងពេលបច្ចុប្បន្ននេះដែលមានការរៀបរាប់ដូចខាងក្រោមៈ

សារការី គឺជាវិជ្ជាជីវៈមួយ ដែលប្រជាពលរដ្ឋភាគច្រើនពុំទាន់បានយល់ដឹងអំពី តួនាទីរបស់សារការីណាស់ ដោយសារវិជ្ជាជីវៈនេះទើបនឹងចាប់កំណើតជាថ្មីម្តងទៀត ក្នុងនីតិរដ្ឋថ្មីនេះ ដូចនេះហើយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ គួរតែបង្កើតការផ្សព្វផ្សាយគ្រប់រូបភាពទាក់ទងនឹងអត្ថប្រយោជន៍ដែលភាគីទទួលបានពី ការទទួលសេវាកម្ម ការអនុវត្តសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់សារការី ទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ ។ ម៉្យាងទៀតទោះបីជាក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ សារការីមានចំនួនកើនឡើងជាបន្តបន្ទាប់ពិតមែនប៉ុន្តែមិនទាន់ឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននោះទេ ហើយបើយើងពិនិត្យមើលការសារីដែលបានឆ្លងកាត់ការបណ្តុះបណ្តាលចេញពីសាលាភូមិន្ទសារការី នៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈទើបតែមានចំនួនតិចនៅឡើយទេ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការបច្ចុប្បន្ន ស្ថាប័នរដ្ឋគួរតែមានការបណ្តុះបណ្តាលសារការីបន្ថែមទៀត ដើម្បីឆ្លើយតបនិងតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងស្របតាមគោលការណ៍កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។ បន្ថែមពីនេះ ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធគួរតែធ្វើការផ្សព្វផ្សយនូវតួនាទីសារការីឲ្យមានសភាពទូលំទូលាយ និងជួយសម្រួលដល់នីតិវិធីគតិយុត្តនៃច្បាប់ឲ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព ក្នុងការអនុវត្តនូវតួនាទីរបស់សារការីក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះប្រទេសកម្ពុជាយើងពុំទាន់មាន បទប្បញ្ញត្តិស្តីពីសារការីនោះទេ នោះជាផលពិបាកមួយដែលធ្វើឲ្យសារការីពិបាកក្នុងការអនុវត្តសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធមួយចំនួន ពុំទាន់ឃើញធ្វើការគិតគូ និងពិចារណាក្នុងការពន្លឿនការអនុម័ត សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈសារការី ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការអនុវត្តនូវតួនាទីសារការីក្នុងនីតិរដ្ឋ។

ពួកយើងសង្ឃឹមថា តួនាទីសារការីនេះនឹងអាចអនុវត្តបានល្អ និងទទួលបានជោគជ័យក្នុងការបំពេញនូវសកម្មភាពរបស់ខ្លួននាពេលអនាគត ។ ហើយពួកយើង សូមអរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះការយកចិត្តទុកដាក់ ក្នុងការអានសៀវភៅរបស់ពួកយើងតាំងពីដើមរហូតដល់ចប់ ។